

faitetty 20/10 1940.

L U E T T E L O .

TYRVÄNNÖN PITÄJÄN KIINTEISTÄ

MUINAISJÄÄNNÖKSISTÄ.

Leatinut kesällä 1940.

Sirkka Ojala.

SISÄLLYSLUETTELO.I. KIVIKAUSI.

✓ A. KIVIESINEIDEN TEKOPAIKKA. sivu 5

II. RAUTAKAUSI.

A. HAUDAT. " 7

✓ I. TYRVÄNTÖ, RETULA. " 7

✓ 2.4 - " - SUOTOAALA, MATTILA,
ANTIALANNIEMI. " 12

0 3.5 - " - SUOTAALA, ANTTILA.
KATINKIVENPELTO. " 16

✓ 4.6 - " - LAHDENTAKA, TOKEEN-
SUU, TOKEENSUUNMÄKI. 19

✓ 5. - " - LEPAA, VÄÄRÄMÄNNYN-
MÄKI. " 20

✓ 6. - " - LEPAA, HINNONMÄKI. " 21

B. UHRIKIVET.

1.	TYRVÄNTÖ, MÄLKIÄISTEN KYLÄ.	sivu	22.
2.	" - RETULA.	"	23.
3.	" -	"	24.
4.	" -	"	25.
5.	" -	"	26.
6.	" -	"	27.
7.	" -	"	28.
8.	" -	"	29.
9.	" -	"	30.
10.	" -	"	31.
11.	" -	"	32.
12.	" -	"	33.
13.	" -	"	34.
14.	" -	"	35.

C. KÄRÄJÄMÄKI. " 36.III. MUINAISLINNAT.

1.	TYRVÄNTÖ, VALTEENKYLÄ, LIPPILINNANMÄKI.	"	37.
2.	TYRVÄNTÖ, USKELANKYLÄ, VARPUSLINNA.	"	38.

IV. EPÄMÄÄRÄISET KIINTEÄT
MUINAISJÄÄNNÖKSET.

A.	RÖYKKIÖT.	sivu	39 - 45.
B.	ASUMUSJÄTTEET.	"	46 - 48.
C.	PESTAUSPAIKAT.	"	49.
D.	TIET.	"	50.
E.	VALLITUKSET.	"	51.

V. LIITTEITÄ.

A.	IRTOLÖYTÖJÄ.	"	52.
B.	PAIKALLISTARINOITA.	"	53.

MUITA LIITTEITÄ.

23. karttaa

31. valokuvaa

// piirrosta

Filmit. K.M. Esik. 12933 - 12956.

I. K I V I K A U S I.

A. KIVIESINEIDEN TEKOPAIKKA.

T Y R V Ä N T Ö, P I I L O S A A R I.

Löytöjä: Esih. os. 9739: I - 3.

Liitteitä: Kartta n-ro I ,) II.
Valok. " I.

Selostuksia: Hämeenmaa IV, v. 1934. sivu 18.
Topogr. ark.

P I I L O S A A R I on pieni, Tyrvännön pitäjään Retulan kylään kuuluva kallioluoto, Vanajan - selän itälaidassa, runsaan kilometrin matkan päässä Retulan saaresta länteen.

Saaren etelärannalla olevan lahdenkaarten rantakivikossa, noin metrin verran veden pintaa ylempanä, on isohko maakivi, pituus 1,5 m. (S-N), leveys 1 m. , korkeus 0,5 m.

Kiven korkeimmassa tasalakisessa pohjois -
päässä on selvä kiertäen hangattu H I O N -
T A K E H Ä.

Saaren länsirannan lahdelman eteläsivulla
olevassa kiinteässä kalliassa, vähän ylempä-
nä veden pinnasta on myös h i o n t a k e h ä,
tosin edellistä pienempi ja epäselvempi.

Samana saaren länsirannalla olevan lahdelman
rantakivikosta, noin 10 m. kalliassa olevas-
ta h i o n t a j ä l j e s t ä pohjoiseen
oli Kansallismuseoon toimitettu h i o i n -
k i v i (9739 : I).

Prof. A. Äyräpään arvelun mukaan ovat P I I -
L O S A A R E N hioinkivilöydöt sijoitetta-
vissa v a s a r a k i r v e s k u l t t u u -
r i n aikakaudelle.

II. RAUTAKAUSI.

A. HAUDAT.

I. RETULA.

Löytöjä: Esih. os. 3863 : 3., 6503 : 8 - 9.
 6503 : II - 12., 13 - 16.
 11226 : 1-6.

Liitteitä : Kartta n.I,^{2,3} III.

Valok. n. 2, 3.

Selostuksia : Topogr. ark.

Laaja raunioalue sijaitsee Tyrvännön RETULAN saarella, ALI-KARTANON ja YLI-KARTANON omistamalla MYLLYMÄELLÄ, saaren itäkoillisella niemikkeellä, mantereelta saarelle vievän sillan korvasta lähtien, Retulan kylään johtavan ajotien molemmin puolin.

Myllymäki on nykyisin ketoa, laidunmaata, mutta on ennen ollut kauttaaltaan viljeltyä.

Alueella on runsaasti kivikkokumpuja " Kääppiä ", peltoraunioita tai hautaraunioita.

Prof. A. Äyräpää on kesällä 1933 tutkinut k.o. saarta ja merkinnyt kartalle m.m. Myllymäellä olevat röykkiöt sekä laatinut selostuksen näistä.

Vuoden 1933 jälkeen ei Myllymäeltä ole hävitetty röykkiöitä, joten kartta ja selostus pätee edelleen.

Myllymäki on ennen ollut jaettuna kolmen talon Laurilan, Yli - Kartanon ja Ali - Kartanon kesken kolmeen palstaan siten, että mäen kaakkoisosakuului Laurilalle, korkein keskiosa Yli - Kartanolle ja mäen luoteisosaa Ali - Kartanolle.

Nykyisin on Laurilan talo yhdistetty Ali - Kartanoon.

Tarinan mukaan on Myllymäellä palanut a a r n i v a l k e i t a.

L A U R I L A N M Y L L Y M Ä K I :

Entisen Laurilan alueella, kaakkoisella Myllymäellä on ennen ollut runsaasti k ä ä p p i ä, mutta suurin osa niistä on hävitetty varsinkin 1890 vaiheilla, jolloin niistä siirrettiin kiviä Retulan saaren siltaan.

Senjälkeen on suurin osa alueesta muokattu pellocksi. Pellon keskellä on vielä kaksi k ä ä p p ä ä ja luontainen kivikumpu n.s. " K E L L A R I K I V E T "

Tarinan mukaan on siihen kätkeyty a a r r e.

Y L I - K A R T A N O N . M Y L L Y M Ä K I :

Suurin osa alueesta on laidunmaata ja tässä osassa on myös h a u t a r a u n i o i s t a rikkain alue.

Todennäköisesti varmoja H A U T A R A U N I O I - T A on 35 kpl. ja epävarmoja 21 kpl.

Parhaimmin ovat säilyneet mäen korkeimman itä - osan laella olevat K Ä Ä P Ä T.

Koillisrinteellä on kaksi pahoin purettua r a u n i o t a.

Mäen länsiosassa olevat kääpät ovat osittain purettuja, ja niissä on suuria k u o p p i a.

Lounaisrinteellä lähellä tietä on kaksi isoa, ehyttä K U M P U A.

Ylempänä, mainitulla rinteellä aivan tien vieressä on nelikulmainen k i v e t t y k u o p p a, sudenkuoppa tai perunakuoppa.

K O T K A N K Ä R J E N lauttauspaikalle johtavan vanhan tien lounaispuolella, mainitulla mäellä on kivi, johon on hakattu kirjoitus : M I L L E . Samalla mäellä on myös Ali - Kartanon ja Yli - Kartanon talojen tuulimyllyjen perustat. Millä kohden tuulimyllyt ovat sijainneet, ei paikkakunnalla tiedetty tarkasti.

Mäen itäpuolella, korkealla kohdalla, yksinäisen männyn lähellä röykkiön n. 10 (k. 11. E) koekaivauksessa tuli esille tuhkansekaisesta maasta, laakean kiven päältä, 20 cm syvyydestä poltettua l u u t a ja e s i n e e t K M. 11226: 1-6 (Enk. os.)

Mainitun röykkiön vieressä, sen itäpuolella on jäännös Yli - Kartanon lasten tekemästä k i v i - l i n n a s t a .

A L I - K A R T A N O N M Y L L Y M Ä K I :

Alueella on mahdollisesti 15 H A U T A R A U N I O T A ja 27 epävarmaa h a u t a r a u n i o t a . Suurin osa kääpistä on mäen harjanteella ja melkein kaikista on otettu kiviä siltaan. Mäen koillisreunalla on kuusi isoa R A U N I O T A .

K I E T T A R A N K A L L I O .

Ali - Kartanon päärakennuksen eteläpuolella on K I E T T A R A N K A L L I O . Tästä kalliosta itäkaakkoon ulkonevan harjanteen kärkipuolella on kolme k u m p u a , joista yhdessä on k e l l a r i - k u o p a n jäännös.

Talosta rantaan johtavan tien lounaispuolella on kaksi kumpua, missä ennen on sijainnut talon riikki, ja lähempänä rantaa on k a k s i r ö y k k i - ö t ä .

Kiettarankallion jyrkimmän kohdan juurella on l ä h d e .

P E L T O I T U :

Kiettarankalliosta lounaaseen on P E L T O I T U niminen viljelty niemeke, jossa on myös k ä ä p p i ä , ainakin 8 kappaletta.

Mainitulta alueelta on myös tehty löytö

K M 6503: II - 16.

K O I V U N I E M I :

Retulansaaren koilliskärjessä, K O I V U N I E M E N kannassa on useampia k i v i r a u n i o i t a , joista osa voisi mahdollisesti olla h a u t a r a u n i o i t a .

Mainittu alue on vanha kylänpaikka, jota todistavat m.m. paikalla olevat rakennusten perustat ja kellarikuopat. *(Olii omut asutusjätteenä merkittävät Kartalle n:o 1.)*

A I S T I N K I, niemekkeen koilliskolkka on korkeata metsämaata, samoinkuin myös E M O S A A R I - niminen niemekkeen kaakkoiskolkka.

Mainitut niemekkeen osat ovat olleet Vanajaveden saaria. Vielä vuoden 1900 vaiheilla on päässyt veneellä m.m. Honkaluhdanlahdesta - Teisonlahteen.

A N T I A L A N N I E M E S S Ä on 7 r a u n i o t a eli k ä ä p p ä ä, jota nimitystä paikkakunnalla yleisesti käytetään pelloilla olevista kivikkokummuista. Sana esiintyy m.m. viron - ja vatjankielissä hautakumpua tarkoittavana. Mahdollisesti " kääppä " on juuri hautaraunion vanha nimitys ja on se myöhemmin yleistynyt merkitsemään yleensä samannäköisiä peltoraunioita ja kivikkokumpuja.

T:ri A.O.Heikelin v. 1898 suorittaessa paikalla tutkimuksia, merkitsi hän kartalle kolme hautarauniota (Kartta n. IV: 1, 2, 3.). Prof. A.Äyräpään suorittaessa paikalla tutkimuksia, merkitsi hän kartalle edellisten lisäksi neljä rauniota käyttäen merkkiä a,b,c,d (Kartta n. IV: 4 5, 6, 7.).

R a u n i o n. I on Antialan pellon harjanteelle jääneen, viljelemättömän kaistaleen kaakkoispäässä. Raunio on tavallaan kaksoisraunio ja siinä on näkyvissä p e r u n a k u o p p i e n paikat. Suoritetuissa kaivauksissa v. 1898 löysi t.ri Heikel esineet K.M.3574: 308 - 312.

R a u n i o n 2 sijaitsee pellon harjanteen koillisrinteellä. Raunio on noin 15 m. pitkä (W - Ö), 12 m. leveä, ja 1 - 2 m. korkea, puita kasvava kumpu. Raunion keskikohdalta löytyivät esineet K.M. 9408: I - 16 ja p a l a n u t t a l u u t a. Mattilan talon pojan Osmo Mattilan kaivaessa v. 1931 raunioon "jonkunlaista patteria" Prof. A. Äyräpään suorittamassa samana vuonna raunion osittaisen tutkimisen, löytyi mustasta luumuruises-ta maasta esineet K.M. 9408 : I7 - 22. Tri S. Pälsin jatkaessa raunion tutkimista löytyivät esineet K.M. 10006: I-4.

R a u n i o n 3 on harjanteen lounaisrinteellä, ehyt, pihlajia ja tuomia kasvava kumpu.

R a u n i o n 4 (Prof. A. Äyräpään kartalle merkitsemä røykkiö b) sijaitsee lähellä rauniota n I, saman kumpareen luoteispäässä. Keskellä rauniota on k u o p p a.

R a u n i o n 5 (Prof. A. Äyräpään kartalle merkitsemä røykkiö c) sijaitsee edellisen røykkiön vieressä, siitä vähän kaakkoon.

R a u n i o n 6 (Prof. A Äyräpään kartalle merkitsemä rökkiö d) sijaitsee rauniosta n I kaakkoon, metsittyneellä maalla, lähellä Iusinlahden rantaa.

R a u n i o n 7 (Prof. A. Äyräpään kartalle merkitsemä rökkiö a) sijaitsee rauniosta n 4 luoteeseen, samalla pellon harjanteella, lähempänä rantaa. Matalahko, soikeahko kumpu, jonka päällä ei kasva puita.

Tästä rökkiöstä jatkuu luoteeseen päin, koivumetsään, Vanajavettä kohden, selvästi eroitettava 3 - 4 m. leveä ja noin 50 m. pitkä k i v i r i u t t a .

Kiveyksen reunoilla on isoja, latteita kiviä, keskustassa pienempiä kiviä, ladottuna paikoitellen aivan tiheästi.

Prof. A. Äyräpää arvelee kysymyksessä olevan jäännöksen verraten myöhäisestä kivi - aidasta.

T. ri S. Pälän mielestä kiveys muistuttaa loivaan rantaan tehtyä laituria.

Kysymys voisi olla myös vain luonnonmuodostuksesta, tai mahdollisesti ehkä vainajain polusta (?).

Noin 50 m. koilliseen mainitusta rakennelmasta on jälkiä samanlaisesta k i v i r i u t t a s t a .

Ensiksi mainitun kiviriutan lähellä, sen lounaispuolella on metsän laidassa vanha r a - k e n n u k s e n k i v i j a l k a "Mattilan tilan vanhan isännän tekemä". Kivijalan keskellä on r ö y k k i ö .

3. S U O T A A L A, A N T T I L A.
K A T I N K I V E N p e l t o.

Löytöjä : Esih.os. 3453 : 2I, 3574 : 302-306,
3863 : I, 6720 : I - I2 .
11225:1,2

Liitteitä : Kartta n I,5 VI.
Valok. n 6

Selostuksia : Topogr. ark.

K A T I N K I V E N pellon h a u t a r a u n i o a l u e sijaitsee Tyrvännön Suotaalan kylän A N T T I L A N talon maalla, talosta noin 100 m. kaakkoon.

Pellon nimi johtuu sillä olevasta suuresta kivistä, K A T I N K I V E S T Ä, " jolla katti on istunut ja odottanut onkimieheltä kalaa."

Paikalla ovat suorittaneet tutkimuksia A.O.Heikel v1898, J.Ailio v. 1900, ja S.Pälsi v. 1914.

Vuoden 1914 jälkeen on peltoaluetta laajennettu ja röykkiöitä hävitetty. Kesällä 1940 oli alueella vielä seitsemän k ä ä p p ä ä, sekä muutamia pienehköjä, osaksi hävitettyjä kumpareita. Anttilan talosta kesällä 1940 saadut esineet K.M. n: 11224: 170 ovat löydetyt peltotöissä k.o. r a u n i o a l u e e l t a.

- R a u n i o n 1 Anttilan puimahuoneesta noin 10 m. etelään, kolmannella saralla. Koko : 6 X 5m. Röykkiössä on isoja kiviä reunoissa ja länsipäässä on syvätkö, kaivettu k u o p p a. Kummun päällä kasvaa leppiä.
- R a u n i o n 2 edellisestä röykkiöstä noin 60 m. etelään, keskipaikkeilla ketoaluetta, joka aijotaan muokata pelloksi lähitulevaisuudessa. Koko : 8 x 13 m. Suoritettussa koekaivauksessa tuli esille luusirujen sekaisesta, tuhkaisesta maasta p r o n s s i v a d i n r e u n a k a p p a l e. K.M. n° 11225: 1-2
- R a u n i o n 3 edellisestä kääpistä noin 13 m. itään, Katinkiven ja röykkiö n 2 välissä. Koko : 7 x 8 m.
- R a u n i o n 4 röykkiöstä n 2 noin 50 m. kaakkoon. Iso, pensaita kasvava röykkiö, jonka toiseen päähän on kaivettu k u o p p a. Koko : 17 x 20 m.
- R a u n i o n 5 edellisestä kääpistä noin 12 m. kaakkoon. Koko : 8 x 9 m.

R a u n i o n 6 edellisestä kääpistä noin 12 m. pohjoiseen.
Koko : 4,5 x 7 m. Rauniossa tehtiin koekai-
vaus löytämättä mitään.

R a u n i o n 7 edellisestä kääpistä noin 16m. koilliseen.
Koko : 7 x 7 m.

4. LAHDENTAKA, TOKEENSUU,
TOKEENSUUNMÄKI.

Liitteitä : Kartta n I , 6 VII , VIII .
 Valok. n 7

Tyrvännön, LAHDENTAKAN kylän, TOKEENSUUN talon kohdalla leikkaa Hämeenlinna - Tyrväntö maantie POLTTOKENTTÄKALMISTON. Hämeenlinnasta tultaessa, yllämainitulla kohdalla, maantien oikealla puolella on matala kumpu ja tieleikkauksessa näkyy 25 - 30 cm. syvässä tuhkakkerros, 7 - 8 m. pitkänä juovana. Tuhkaisesta maasta tuli runsaasti poltettuja ihmisenluun siruja.

Paikalla on ollut polttokenttäkalmisto, mutta se on hävitetty maantietöissä. Alueelta on viety maata pois ja maantien suuntaa on muutettu. Mainitulla kummulla on useita perunakuoppia ja itärinne on muokattu perunamaaksi.

Tokeensuun talon lähellä on ollut vanha asutus. Talon takana olevasta mäestä on tullut esille pirtin jätteitä.

Navetan perustaa kaivettaessa muutama vuosi sitten tuli esille hiiltä ja tuhkaa 60 cm. syvyydestä.

5. L E P A A , V Ä Ä R Ä M Ä N N Y N M Ä K I .

Liitteitä : Kartta n I, IX , X .
 Valok. n 8 , 9.

Tyrvännön L E P A A N kylässä, Hämeenlinna - Tyrvännön maantien ja Lepaan puutarhaopistoon kääntyvän valtatie - tien risteyksestä noin 75 m. Tyrvännön kirkolle päin, tien länsipuolella V Ä Ä R Ä M Ä N N Y N M Ä E N maantieleikkauksessa näkyy 10 - 60 cm turpeen alla tiukasti ladottu K I V I R A K E N N E L M A , ja sen alla noin 20 cm. vahvuinen n o k i k e r r o s t u m a .

Maa kivien välissä ja niiden ympärillä, noin 3 m. laajuisella alalla, on tuhkansekaista, muualla vaalean ruskeata, karkeahkoa soraa.

Todennäköisesti paikalla on ollut p a k a n u u d e n a i k a i n e n h a u t a . Näyttää siltä, että maantie on leikannut hautakumpareen, ja tärkein osa "haudasta" on hävitetty tietyössä.

Maantien itäpuolella olevalla, Lepaan tilalle kuuluvalla, pellolla on muutamia k ä ä p p i ä , joista joku voisi ehkä olla h a u t a r a u n i o k i n .

Mainitulla Väärämännymäellä tieleikkauksen yläpuolella on kolme matalahkoa k u o p a n n e t t a , joista keskimäisessä on kivistä ladotut seinät. Luultavasti entisiä p e r u n a - t a i n a u r i s k u o p p i a .

6. L E P A A , H I N N O N M Ä K I .

Löytöjä : Esih. os. 2218 : I68 - I71, 8120 : I - 4,
 H:linnan M. I0308 : I-3, Sat.M. I2276 -
 I2781.

Liitteitä : Kartta n I, 9 - XI.
 Valok. n IO, II.

Selostuksia : Topogr. ark.

Lepaan kylän, Lepaan puutarhaopiston maalla, Lepaan virran länsipuolella olevalla H I N N O N M Ä E L L Ä eli S U R M A M Ä E L L Ä on K A L M I S T O.

Alue on suurimmaksi osaksi raivattu omenakoepuutarhaksi, jolloin myös on tehty yllämainitut löydöt.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että Suontakan tiilinave - tan luona verrattain lähellä k.o. Hinnonmäkeä eli S U R M Ä - M Ä K E Ä on ollut K Ä R Ä J Ä K I V E T (kts. s 36), nii - den takana, metsänreunassa on n.s. K I R J O I T U S K A L - L I O. Edelleen Lepaan virran itäpuolella, korkealla töyryl - lä, lähellä Puutarhaopiston päärakennuksia on vanha kirkon S A K A R I S T O, mahdollisesti samalta ajalta kuin Hattu - lan kirkko. - Sakaristosta itään on kumpare "V A I N U N - M Ä K I" nimeltään. Tarinan mukaan on Kirjoituskalliolla kir - joitettu lait ja Vainunmäellä on pantu tuomiot täytäntöön.

B. UHRIKIVET.

I. TYRVÄNTÖ, MÄLKIÄISTEN
KYLÄ.

Liitteitä : Kartta n 1,9 XII, XIII a,b.
Valok. n 12, 13, 14.

Selostuksia : Topogr. ark.

UHRIKIVI on MÄLKIÄISTEN kylässä, KELLAN talon maalla, noin 160 m. talosta kaakkoon, Kellaan niemeen vievän laiduntien itäpuolella, 30 m. tiestä, melko lähellä Vanajaveden rantaa. Kivestä käytetään paikkakunnalla nimityksiä ILLAA - ja NÄKKÄKIVI.

Uhrikivi on suuri, korkeus 3 m., pituus (N - S) noin 7,5 m., leveys 6 m. Kivi on lohjennut kahtia ja sen tasaisessa päällyspinnassa on 20 - 30 cm levyinen halkeama. Uhrikuoppia on 16 kpl., joista 10 kpl on eteläpuoleisessa päässä, ja 6 kpl kiven pohjoispuoleisessa päässä. Kuopista ovat suurimmat 6 x 7,5 cm., pienemmät 3 x 4 cm. Syvyys: 2 - 4 cm.

ILLAA - kiven pohjoispäässä on poltettu joskus juhannuskokkoa.

Pääsy kiven päälle on vaikeaa, koska kivi on korkeutensa lisäksi vielä jyrkkäreunainen joka puolelta.

Kansa kertoo kiven päällä olevan jättiläisen kantapään ja sormen jälkiä.

2. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n I, 10 III.
 Piirros n I.

Selostuksia : Topogr. ark.

UHRIKIVI on Retulan saaren, YLI - KARTANON Myllymäellä, mainitun mäen idänpuoleisessa päässä, Yli - Kartanon perunamaan laidassa, siinä kohden, missä mäki laskee jyrkästi koilliseen, Retulan - salmeen.

Prof. A Äyräpää käyttää tästä löytämästään kivistä kartalla ja selostuksessaan merkintää a.

Kivi on maaperäinen, tasapintainen, Suuruus :
 pituus 1,6 m. leveys 1,5 m. korkeus 0,53 m.

Uhrikuoppia on kaksi. Niiden suuruus on noin 5 x 6 cm., matalia.

3. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n 1,10. III.
 Piiros n 2.

Selostuksia : Topogr. ark.

UHRIKIVI on Retulan saaren, YLI - KARTANON, Myllymäellä, mainitun mäen idänpuoleisessa päässä, Yli - Kartanon perunamaan aitauksen sisässä, uhrikivestä n 2 noin 13 m. länsilounaaseen.

Prof. A. Äyräpää käyttää tästä löytämästään kivestä kartalla ja selostuksessaan merkintää A.

Kivi on verraten tasapintainen. Suuruus : pituus 2,45 m., leveys 1,6 m., korkeus 30 - 45 cm.

Uhrikuoppia on 14 kpl., joista kolme on epäselviä, ehkä rapautumisen turmelemia. Suurimmat kuopat ovat kooltaan noin 8 x 9 cm., pienimmät noin 4 x 5 cm. Suurin osa kuopista on matalia, suurimman kuopan syvyys on 3 cm.

Prof. A. Äyräpää mainitsee selostuksessaan osan kuopista muodostavan hieman otavan tähtisikermää muistuttavan kuvion.

4. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n I, 10. III.

Siirros n 3.

Selostuksia : Topogr. ark.

UHRIKIVI on Retulan saaren, YLIKARTANON Myllymäellä, mainitun mäen idänpuoleisessa päässä, uhrikivestä n: 3 noin 12 m. länsilounaaseen, Ylikartanon perunamaan laidassa

Prof. A. Äyräpää käyttää tästä löytämästään kivistä kartalla ja selostuksessaan merkintää b.

Uhrikivi on tasapintainen maakivi.

Suuruus : pituus 1,3 m., leveys 1, m.

Uhrikuoppia on kaksi, vähän epäselvempiä kuin kivien n: 2 kuopat.

5. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n I,10, III.
 Piiros n 3.

Selostuksia : Topogr. ark.

UHRIKIVI on Retulan saaren YLI -
 KARTANON Myllymäellä mainitun mäen idän -
 puoleisessa päässä, uhrikivestä n 4 noin 29 m.
 länsilounaaseen, samassa linjassa kuin kivet n 2,
 3 ja 4.

Prof. A. Äyräpää käyttää tästä löytämästään ki -
 vestä kartalla ja selostuksessaan merkintää B.

Kivi on iso, muodoltaan epäsäännöllinen. Suu -
 ruus : 3,25 x 3,25 m., korkeus 0,9 m.

U h r i k u o p p i a on 5 kpl., joista yksi
 puolikas, kivessä olevan halkeaman laidassa. Kuop -
 pien suuruudet keskimäärin 4 x 5cm. Suurimman
 kuopan syvyys 2,5cm.

6. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n I 9/10, III.
 Piiros n 4.

Selostuksia : Topogr. ark.

U H R I K I V I on Retulan saaren Y L I -
 K A R T A N O N Myllymäellä, mainitun mäen ete-
 lärinteellä, uhrikivestä n. 5 noin 57 m. etelä -
 kaakkoon.

Prof. A. Äyräpää käyttää tästä löytämästään
 kivistä kartalla ja selostuksessaan merkintää C.

Kivi on korkea, melkein nelikulmainen. Suu -
 ruus : pituus 2,3 m. , leveys 2,2 m., korkeus 1 m.

U h r i k u o p p i a 5 kpl., joista yksi on
 puolikas, kiven pinnassa olevan halkeaman reünas -
 sa. Kaksi kuoppaa on yhtynyt, mahdollisesti ra -
 pautumisen vaikutuksesta. Mainitut kuopat ovat
 10 cm läpimitaltaan ja syvyys 4 cm.

7. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n I,₁₀ III.

Selostuksia : Topogr. ark.

U H R I K I V I on Retulan saarella, Y L I -
K A R T A N O N Myllymäellä, mainitun mäen -
etelärinteellä, uhrikivestä n: 6 muutama askel
etelälounaaseen.

Prof. A. Äyräpää käyttää tästä löytämästään
kivestä kartalla ja selostuksessaan merkintää c.

Kivi on matala, tasapintainen, pahasti rapa -
utunut.

Pinnassa on kaksi u h r i k u o p p a a , epä-
selviä ja " epävarmoja."

8. TYRVÄNTÖ, RETULA.

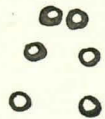
Liitteitä : Kartta n I, 10; III.

Selostuksia : Topogr. ark.

U H R I K I V I on Retulan saaren A L I -
K A R T A N O N Myllymäellä, mainitun mäen idän-
puoleisessa päässä, saarelle tulevan ajotien luo-
teispuolella, uhrikivestä n. 5 noin 90 m. pohjois-
luoteeseen. Prof. A. Äyräpää käyttää tästä löy-
tämästään kivistä kartalla ja selostuksessaan mer-
kintää D.

Kiven suuruus : pituus 4 m., leveys 3 m., kor-
keus 1,2 m.

U h r i k u o p p i a on 6 kpl., kiven länteen
pään kaltevalla pinnalla. Kuopat ovat pienehköjä
ja säännöllisessä järjestyksessä.

9. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä :	Kartta	n I, 10; III, XIV a, b
	Valok.	n 15.
	Piirros	n 5

UHRIKIVI on Retulan saarella, YLI -
KARTANON Myllymäellä, mainitun mäen etelä-
rinteellä, uhrikivestä n. 6 noin 27 m. itäkaakkoon,
lähellä Ali - Kartanon peltoalueen aitaa.

Kivi on keskellä k ä ä p p ä ä (n. 17, kartta III)
Suuruus : pituus 60 cm., leveys 40 cm, korkeus 30cm.

Kiven laki on verraten tasainen ja siinä on yksi
u h r i k u o p p a .

Kuopan suuruus on 3 x 4 cm., matala.

10. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n I, 10; III, 0; XV.

Valok. n 15, 16.

Piirros n 6

UHRIKIVI on Retulan saarella, YLI-KARTANON Myllymäellä, mainitun mäen etelärinteellä, uhrikivestä n 9, 10 m. koilliseen. Maakivi, jonka suuruus on : pituus 2,12 m., leveys 1,9 m., korkeus 0,4 m.

Uhrikuoppia on kolme, joista kaksi epävarmempaa.

Melkein kaikki Myllymäellä olevat uhrikivet ovat hyvin rapautuvaa kiveä, jonka vuoksi on usein vaikeata päätellä, ovatko kuopat ihmiskäsin tehtyjä.

Kuoppien suuruudet : 3 x 4, 3 x 4, ja 4 x 5 cm. matalia.

Mainitun kiven vieressä, noin 3 m. luoteeseen on kivi, jossa on kolmisen kuoppaa, aivan epävarmoja.

11
II TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n I,¹⁰III, XVI.

Valok. n I7, 18.

Piirros n 7.

UHRIKIVI on Retulan saarella ALI -
KARTANON Myllymäellä, mainitun mäen idän-
puoleisessa päässä, saarelle tulevan ajotien luo -
teispuolella, uhrikivestä n: 8 , 4 m. luoteeseen.

Kiven suuruus : pituus 3,4 m., leveys 2,4 m., suu-
rin korkeus 1,15 m., pienin korkeus 0,7 m.

U h r i k u o p p i a on 7 kpl. kahdeksas kuop -
pa, kiven korkeimmalla kohdalla on epävarma. Kaksi
epäselvää kuopannetta on niinikään kiven keskiosas -
sa.

Kuoppien suuruudet : 3 x 4 cm., 5 x 6 cm., matali -
a, keskimääräinen syvyys 2 cm.

Onko kuoppien järjestyksessä huomattavissa yhte -
yttä Otavan tähtikuvioon (?).

12. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä :	Kartta	n	I, 10, III, XVII.
	Valok.	n	I7, I9.
	Piirros	n	8

UHRIKIVI on Retulan saaren ALI -
KARTANON Myllymäellä, mainitun mäen keski-
vaiheilla, saarelle johtavan tien luoteispuolella,
uhrikivestä n: II noin 14 m. länsiluoteeseen.

Kivi on pienehkö, jyrkkäharjanteinen ja rosopin -
tainen. Suuruus : pituus 1,9 m., leveys 1,5 m. kor-
keus 0,82 m.

U h r i k u o p p i a on kaksi, kiven etelä kul-
massa, kaltevalla pinnalla olevissa " p o r t a i s -
s a", toinen ylempänä, toinen alempana.

Kuoppien suuruudet : 5 x 6 cm ja 4 x 4 cm., mata -
lia.

13. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä :	Kartta	n	I, ¹⁰ , III, XVIII.
	Valok.	n	I7, 20, 21.
	Piirros	n	9.

UHRIKIVI on Retulan saarella, ALI-KAR-TANO N Myllymäellä, mainitun mäen keskikohdalla, saarelle johtavan tien luoteispuolella, uhrikivestä n: 12 noin 24 m. luoteeseen.

Tämän ison maakiven suuruus on : pituus 2,8 m., leveys 2,1 m., korkeus 0,7 cm.

Uhrikuoppia on kolme kpl. Suuruudet : 5 x 5, 3 x 4, 4 x 4 cm. syvyys I, 0,5, 0,5 cm.

Uhrikivi sijaitsee kääpän toisessa päässä. Kääppää on hajoitettu aivan kiven juurelta.

*vst. kenttä, see
Mullaan Louhaan*

C. KÄRÄJÄMÄKI.

Liitteitä : Kartta n I. II.

Valok. n 23.

Selostuksia : Topogr. ark.

Tyrvännön S U O N T A K A N kartanon alueella, lähellä suurta tiilinavettaa, on K Ä R Ä J Ä - M Ä K I . Kumpare erottuu selvästi ympäröivästä tasisaisesta maastosta.

Käräjämäellä kasvaa kolmisen mäntyä ja koivu.

Pohjoissuunnassa on metsän reunassa edellä puheena ollut K i r j o i t u s k a l l i o .

Maist. J. Voionmaan saaman tiedon mukaan on Käräjämäellä ollut 12 kiveä ympyrässä. Nämä on nyt siirretty jonkun, kartanon alueella olevan, ladon perustukseen.

III. MUINAISLINNAT.

I. LIPPILINNANMÄKI.

Liitteitä : Kartta n I, 14, XX.

Selostuksia : J.Voionmaa : "Etelä - Hämeen
muinaislinnoja".
Stip. työ.

Topogr. ark.

LIPPILINNANMÄKI on Tyrvännön
VALTEEN kylässä, KAUTION talon maalla,
talosta luoteeseen, Valteen ojan varrella, lähellä
mutkaa, jonka oja tekee luoteeseen.

Oja on mäen itäpuolella, muilla puolilla on suo -
maata, joka vieläkin korkean veden aikana on veden
vallassa.

Mäelle pääsee esteettömästi muilta puolilta, pait -
si itärinteeltä, missä on äkkijyrkkä kallio. Mäen
päällystä on 20 m. pitkä ja 15 m. leveä.

Mahdollisesti on L i p p i l i n n a n m ä k e ä
pidetty turvapaikkana, sen edullisen aseman vuoksi.

2. V A R P U S L I N N A .

Liitteitä : Kartta n I.13.

Selostuksia : J.Voionmaa : "Etelä - Hämeen
muinaislinnoja"
Stip. työ.

V A R P U S L I N N A myös V A R P U S M Ä K I
on Tyrvännön U S K E L A N kylässä, Mäkelän ta-
lostista noin $\frac{1}{2}$ km. luoteeseen. Soraharju, jota tus-
kin voidaan pitää muinaislinnana tai edes turva -
paikkanakaan.

IV. EPÄMÄÄRÄISET KIINTEÄT
MUINAISJÄÄNNÖKSET.

A. RÖYKKIÖT.

I. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n I¹⁴⁻²² III.

Piirros n II.

Selostuksia : Topogr. ark.

Retulan saarella on satoja kaskesraunioita (?). Niitä on Idunniemellä, Salossa, Riidanmaassa, Mäntyniemesssä, Koivuniemesssä, Huh-tasesssä, Tuomistonniemellä, Retulan saaren mantereen puolella, entisen Tuomiston torpan luona on runsaasti rau-nioita.

Retulan saarelta Sääksmäen maantielle vievän tien oi-kealla puolella, lähellä tienhaaraa on useita kivi-kumpareita.

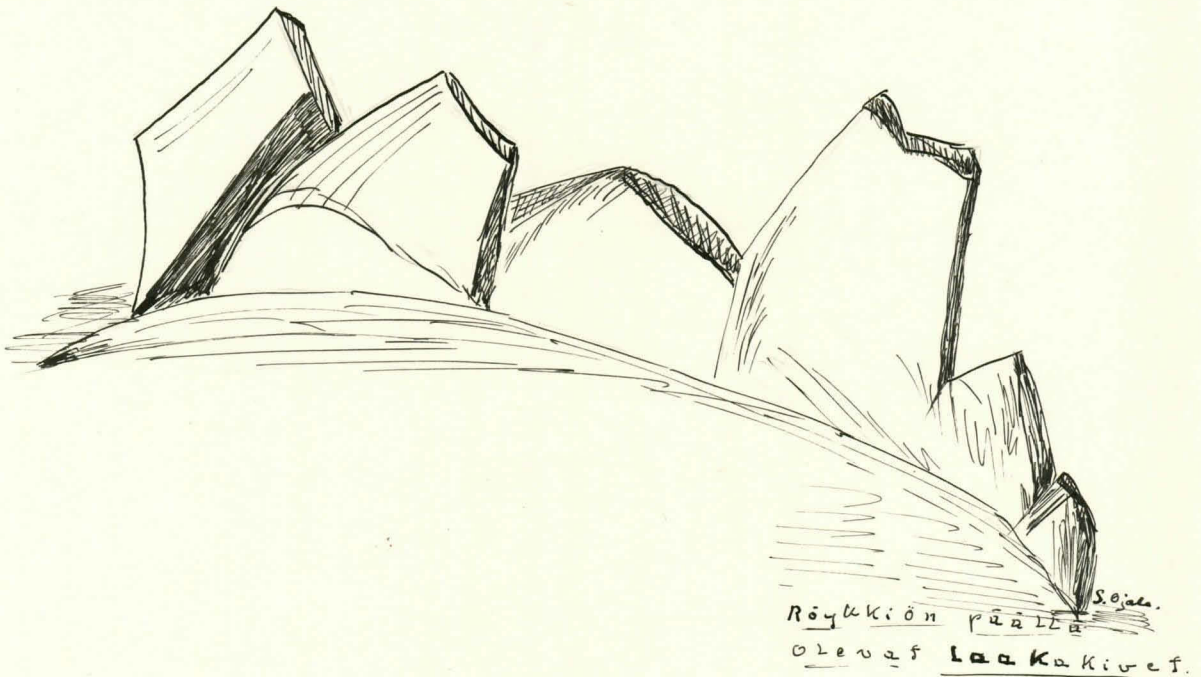
Retulan saaren kaakkoispuolella olevalla Karkeasarellä, r:va Runolinnan Kotirantanimisellä palstalla on ladottu kivi röykkiö,

30 m länteen huvilasta ja 50 m. Vanajan rannasta, suuren männyn juurella, jyrkässä rinteessä.

Röykkiön suuruus on : 6 x 6 m . Röykkiön päällä on ollut latomus pystyistä laakakivistä. Osa niistä on vielä näkyvissä röykkiön luoteisreunassa.

Huvilan asukkaat ovat " uteliaisuudesta " hajoittaneet osan rauniosta ja siirtäneet pystyssä olleet laakakivet röykkiön viereen alkuperäiseen asentoon. Muutamia kiviä on paikalta kannettu rantaan " porrasaskelmiksi."

Samalta saarelta on löydetty hirsirakennelma syväältä maan alta (Kts. s 78).

2. TYRVÄNTÖ, MÄLKIÄINEN.

Liitteitä : Kartta n I, 23, XXI.

 Valok. n. 24, 25.

MÄLKIÄISTEN kylän KELLAAN talon, KELLAANNIEMESSÄ, noin 500 m. talosta etelään, on useita kääppiä. Alue on kivikkoista laidunmaata.

Mainitulta alueelta noin 100 m. länteen, laidunaidasta 10 m. rantaan päin ja 30 m. rannasta, suuren koivun juurella on matala, turpeen peittämä kivilatamus (2 x 3 m.)

Paikkakunnalla kerrotaan k.o. paikalla sijainneen Lapin kodan.

Kellaanniemen kärjessä ja länsirannalla on pitkiä, kapeita ja matalia kivilatamuksiä kulkien maalta rantaan päin, samanlaisia kuin s 12 mainittu rakennelma Suotaalan kylän, Mattilan talon Antialaniemessä.

Kellaaniemessä kerrotaan olleen ikivanhaa asutusta.

3. TYRVÄNTÖ, HAUKILA.

Liitteitä : Kartta n I. 27.

HAUKILAN kylän, HAUKILAN kartanon maalla, kartanosta noin 500 m. Mälkiäisten kylään vievän kylätien varrella, MÄÄRTÖMÄELLÄ, (Palaneen mäen ja Tiuranmäen välissä) on useita kääppiä.

Mäellä kasvaa lehtikuusia ja katajia.

Tarina kertoo, että Määrtömällä on palanut aarnivalkeita.

Kirkon ympärillä olevaa hautausmaata on laajennettu kaksi kertaa etelään ja länteen päin. Tällöin on hävitetty mäellä olleita röykkiöitä ja otettu kiiviä niistä hautausmaata ympäröivään kiviaitaan.

Suotaalasta Seuratalolle ja laivalaiturille vievän tien vasemmalla puolella olevalla pellolla on viisi kääppää, 20 - 30 m. etäisyydellä toisistaan.

Mainittu tie päättyy Puromiehen LEPPÄRANTA nimiseen huvilapalstaan. Siellä on ollut röykkiöitä, joista on löytynyt luita, tuhkaa ja "raudanpalasia" aluetta perattaessa puutarhamaaksi.

B. ASUMUSJÄTTEITÄ.

Kts. myös ed. tekstit.

I. TYRVÄNTÖ, TYKÖLÄ.

Liitteitä : Kartta n I. 10.

Selostuksia : Topogr. ark.

TYKÖLÄN KYLÄN, Tykölän talon maalla, lähellä Pälkäneen rajaa, Maallasveeteen laskevan Tyköläjärven entisessä rantatörmässä on ehkä kuoppa - a - s u n n o n jäännös. Kuoppaan johtaa matala ovi - aukko, jonka suulla on kivilaatta. Kuopan edustalla on kivi a i t a r a k e n n e l m a a.

2. TYRVÄNTÖ, MONAALA.

Liitteitä : Kartta n I, s. XXIII.

Selostuksia : Topogr. ark.

MONAALAN kylän, Monaalan kartanon maala, kartanon pohjoispuolella olevan Monaalan vuoren itärinteellä, 14 m. työväen asunnosta pohjoiseen on kivilatoumus turvekerroksen alla.

Latoumus on 2 x 2,5 m. alalla, kivet kooltaan 10 x 20 cm. Kivien päällä on 40 cm poltettua, hiilien sekaista maata.

Läheltä tätä paikkaa on joskus löydetty luittaita -heitetty pois.

Kysymyksessä voi mahdollisesti olla kodan pohja (?).

Monaalan kartanon tilanhoitajan asunnosta rantaan päin on pelto. Kerrotaan, että se on Ison vihan aikuinen taistelukenttä. Pellosta on löydetty "ratundanpalasia ja kuulia". Kerrotaan edelleen, että aukeaman laidassa olevasta kumpareesta on löydetty "ruumisarkun kappaleita".

3. TYRVÄNTÖ, RETULA.

Liitteitä : Kartta n I. 32.

Retulan saaren kaakkoiskärjessä olevassa KAR-
KEASAARESSA, r:va Runolinnan KOTI-
RANTA nimisellä huvilapalstalla, 10 m. huvila-
rakennuksesta itään, nykyisen kellarin kohdalta on
löydetty hirsirakennelma maan alta.

Löytö tehtiin kellarikuoppaa kaivettaessa v. 1919.

Puolen metrin syvyydestä tuli esille ruosteen
ruskean-punertavia hongan
kappaleita noin metrin pituudelta.

C. PESTAUSPAIKAT.

I. TYRVÄNTÖ, MONITTULA.

Tampereen ja Valkeakosken tienhaarassa, Hauhon ja Tyrvännön pitäjien rajalla on P A L S S A R I - niminen vanha p e s t a u s p a i k k a. Alue on tasaista nurmikettoa.

2. TYRVÄNTÖ, SUOTAALA.

Selostuksia : Topogr. ark.

S U O T A A L A N kylässä noin 1 km. Tyrvännön kirkosta luoteeseen, Petäyksen tien päässä, t. ri E I N O S U O L A H D E N huivilapalstalla olevassa niemessä kerrotaan olleen vanhan u h r i p a i k a n ja palvelusväen p e s t a u s p a i k a n.

D. TIET.

V a l t a t i e on ennen kulkenut H a t t u -
l a s t a Mervin kylän kautta S u o n t a k a n
kylään ja sieltä nykyisen Suontakan kartanon pui-
mahuoneen ja päärakennuksen välistä L e p a a n
virran yli, Lepaan kartanon ohi yhtyen nykyiseen,
Tyrvännön kirkolle vievään tiehen.

Hattulan Mierolan sillan valmistuttua alkoi
liikenne vasta kulkea toista, nykyistä tietä.

E. VALLITUKSET.

Liitteitä : Valok. n 30 , 31.

Selostuksia : Topogr. ark.

Tyrvännön S U O T A A L A N kylän P A P P I -
L A N N I E M E S S Ä, noin 50 m. etäisyydellä
rannasta on rannan suuntainen kivi- ja maa v a l l i,
kaari mantereelle päin.

Vallia on selitetty Pikkuvihan aikuiseksi (?).

Samanlaisia vallituksia on m. m. K A U R A A N -
S A A R E S S A, S E P Ä Ä N S A A R E S S A ja
P I I L O S A A R E S S A.

Edelleen lähellä Suotaalan kylän, Anttilan talon
maalla olevaa kunnalliskotia, (jota suunnitellaan
siirrettäväksi toiseen paikkaan) ja Uittamon -
niemen kärjessä on v a l l i t u k s i a.

Edellä mainitussa P a p p i l a n n i e m e s s ä
on myös r ö y k k i ö i t ä.

V. L I I T T E I T Ä.

A. IRTOLÖYTÖJÄ:

(Korjaukset tehty entisten irtolöytöjen löytötietoihin.)

Uusia irtolöytöjä:Kts.KM:nEsih.os:n luettelo a n: II224:I-II

B. PAIKALLISTARINOITA.

Kts. ed. tekstin yhteydessä mainittuja tarinoita.

Yleisesti kerrotaan tarinaa Lepaan kartanon Annasta, joka kummittelee Hinnonmäellä. Lepaan kartanon omistaja Heimbürger oli halunnut eroon ensimmäisestä vaimostaan menäkseen naimisiin vaimonsa sisaren kanssa. Lähtiessään matkalle Heimbürger pakotti vaimonsa Annan menemään Hinnonmäellä olevaan kuoppaan, jonne astuessaan Anna kuoli.

Vainaja jäi kummittelemaan.

Kertomus sotkeutuu myös tarinaan Anna Flemmingistä ja Tuomaspiispasta.

Haukilan kartano on ennen ollut kauan Gardiemeisterin suvun hallussa. Taru kertoo, että suvun viimeinen isäntä kummitteli seudulla.

T y r v ä n n ö n niemen luoteispuolella on kolme, pientä saarta : V A L A S A A R E T.

Tarina kertoo, että siellä on vannottu valoja. Kerran oli joku mies rajankäynnissä vannonut siellä väärän valan. Ja " se mies ajaa nyt punainen viitta päällään, punaisen rat - sun selässä edes takaisin oikeeta rajaa pitkin."

R a j a - K a i j a huuteli R a j a k o r v e s s a : "O i - kein tiesin, väärin vannoin."

P a l s s a r i n kangas on ollut kuuluisa rosvoistaan.

K A R T T O J A .

Stip. työ. 1940.

Sirkka Ojala.

Mäntyniemen
kartta

Mäntyniemi
+ 110°

Riidanmaa
+

+ B^b
Salo

B^b
110°

Itä (Idunniemi)
+

Kiettaran
Kallio

Peltoita

Geometrisk Charta
öfver

RETULA Bygg ÅSÖR

(Tyrväntö)
Andra Delen.

(Laatunut maanmitt. Joffing v 1802.)

Kopioinut ja jäydentänyt
prof. A. Åyröpan kartasta v. 1933.

Sirkka Ojala.

Stip. työ v. 1940.

Kartta n: III

merkkien selitykset:

○ = röykkiö

⊕ = uhrikiivi. (n: 2-14 noudattavat tekstin järjestyksen)

⊙ = lähde.

× = kaksirauhis. (!)

• = röykkiö n: 10:n koeaiheet keuhilla 1940.

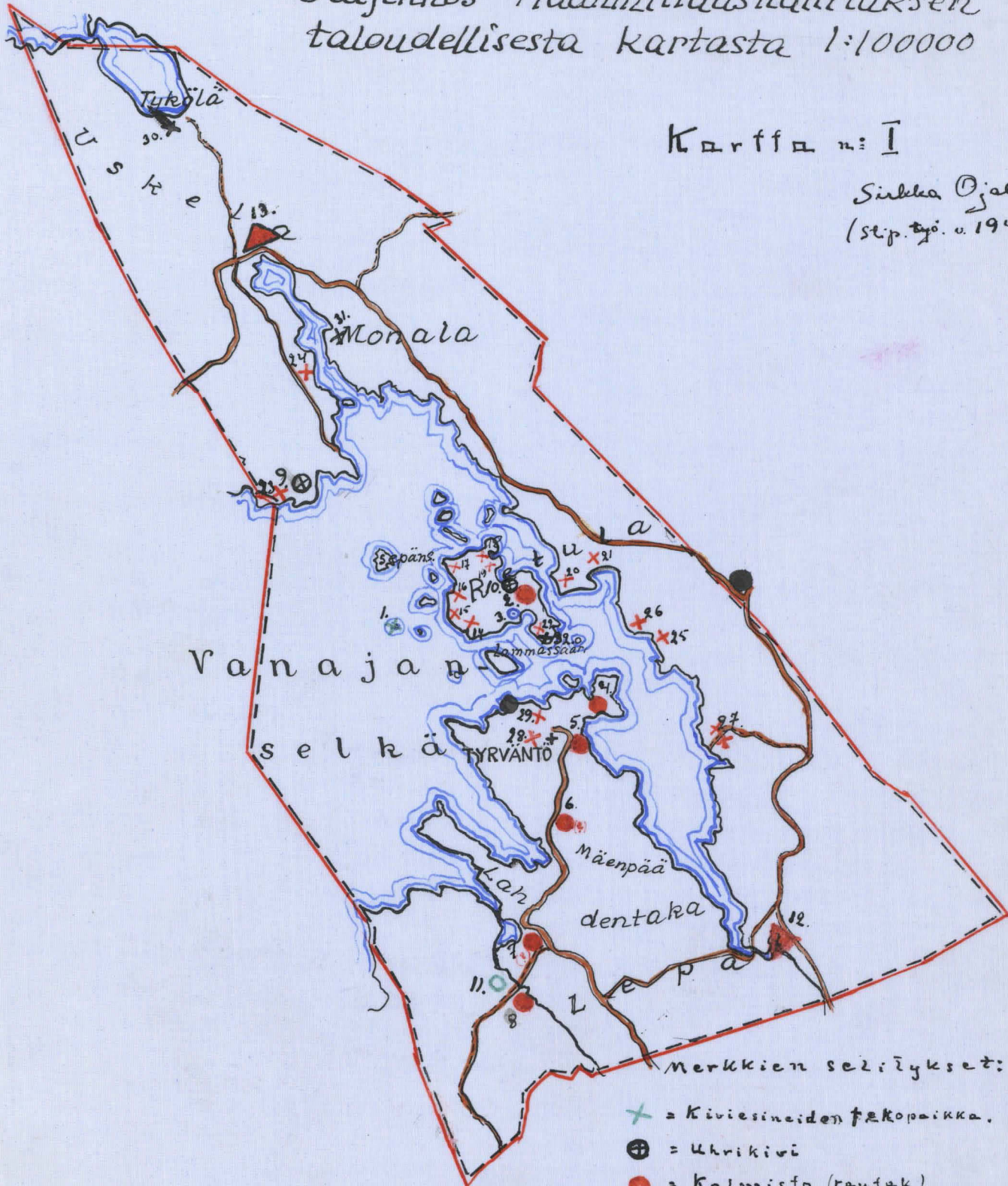
Wanajan

Tyrvännön pitäjän kartta
 Jäljennös Maanmittaushallituksen
 taloudellisesta kartasta 1:100000

Kartta n: I

Sirkka Ojala.
 (stip. työ. v. 1940.)

Merkkien selitykset:

- + = Kiviesineiden pakopaikka.
- ⊕ = Uhrikiivi
- = Kalvisto (rautak.)
- ▲ = Muinaislinna. (linna-aiminen mäki.)
- = Käräjämäki.
- × = Röykkiö.
- ✕ = Asutusjäte.
- ⊙ = Lähde.
- = Pestauspaikka.

Tyrvääntä.

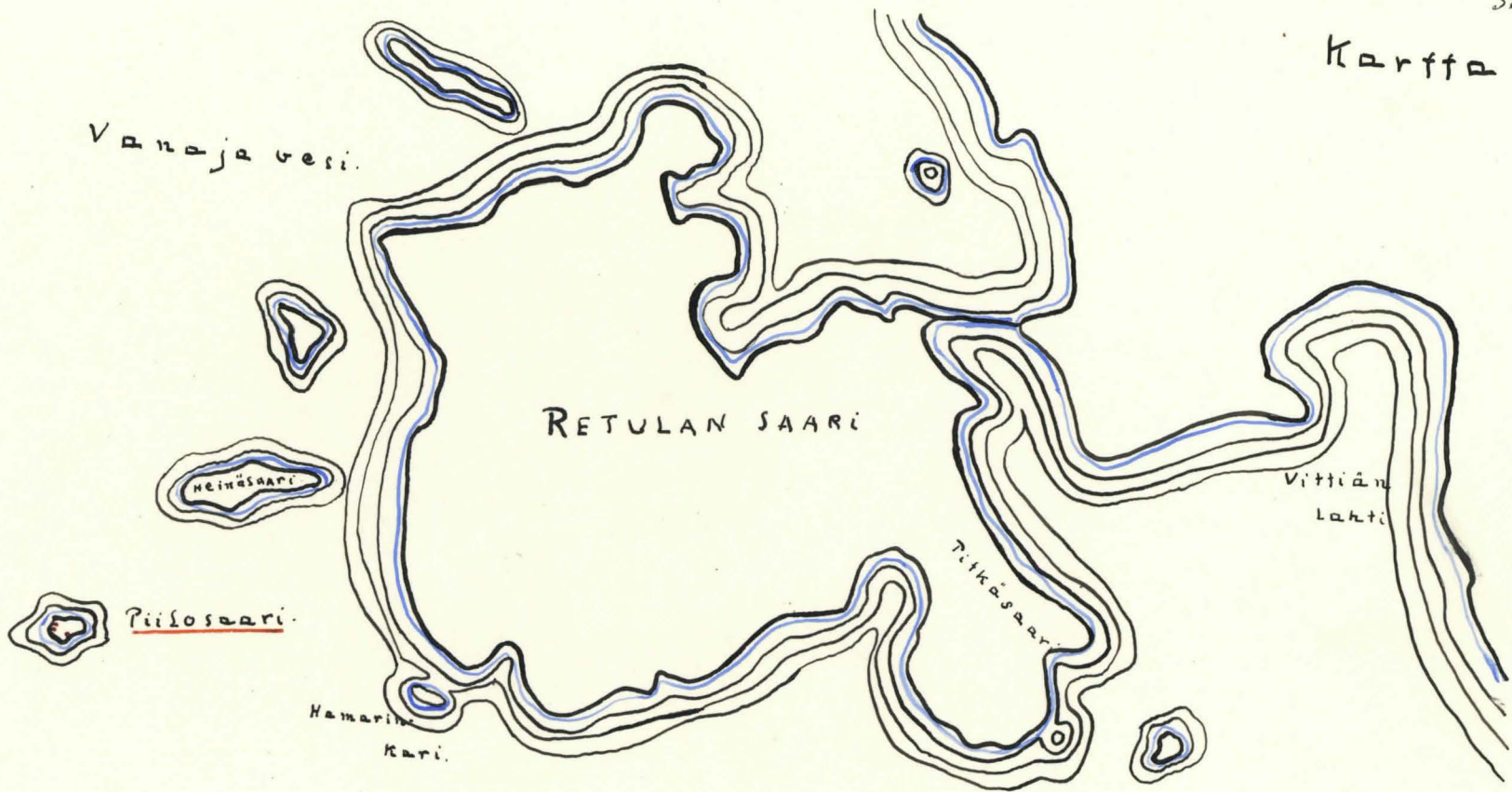
PiiLosaari.

Hioin kivet.

Jäljentänyt prof. A. Ayräpää
kartasta

Sukka Ojala.
n. 1940.

Kartta n: II

Tyrvääntö.

Suotaala.

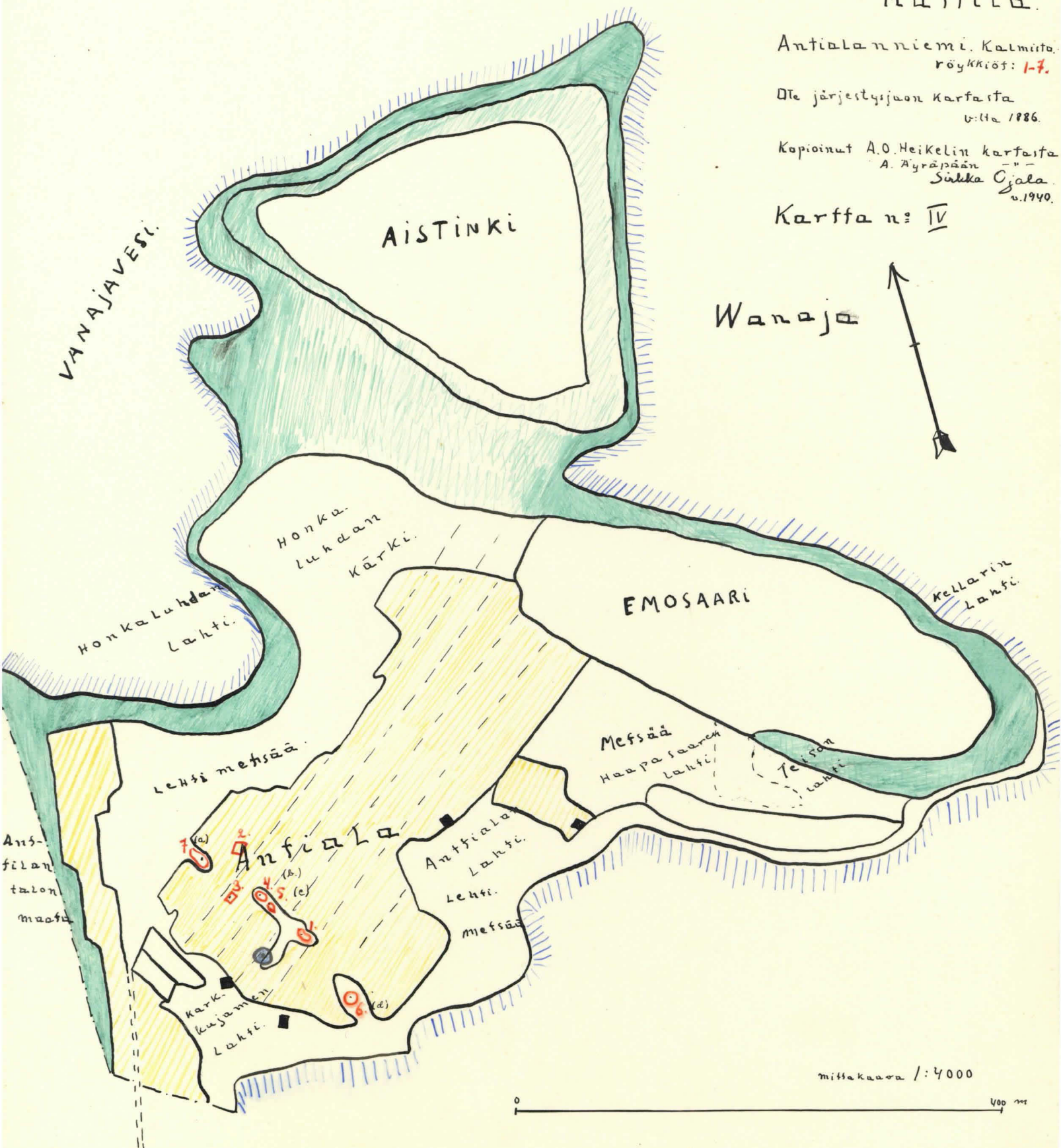
Maffila.

Antialanniemi. Kalmisto.
röykkiöt: 1-7.

Ote järjestysjuon kartasta
v:lla 1986.

Kopioinut A.O. Heikelin kartasta
A. Ayräpään
Sirkka Ojala
v. 1940.

Kartta n: IV

⊙ = KM 23627:n löytöpaikka, ks.
J. Saukkosen Hattulan inv. kert. 1985.

Jälj. l. a. m. e.

Tyrvänä

Suotaala.

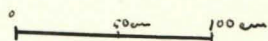
Mattila.

Antialanniemi. Kiviriutta.

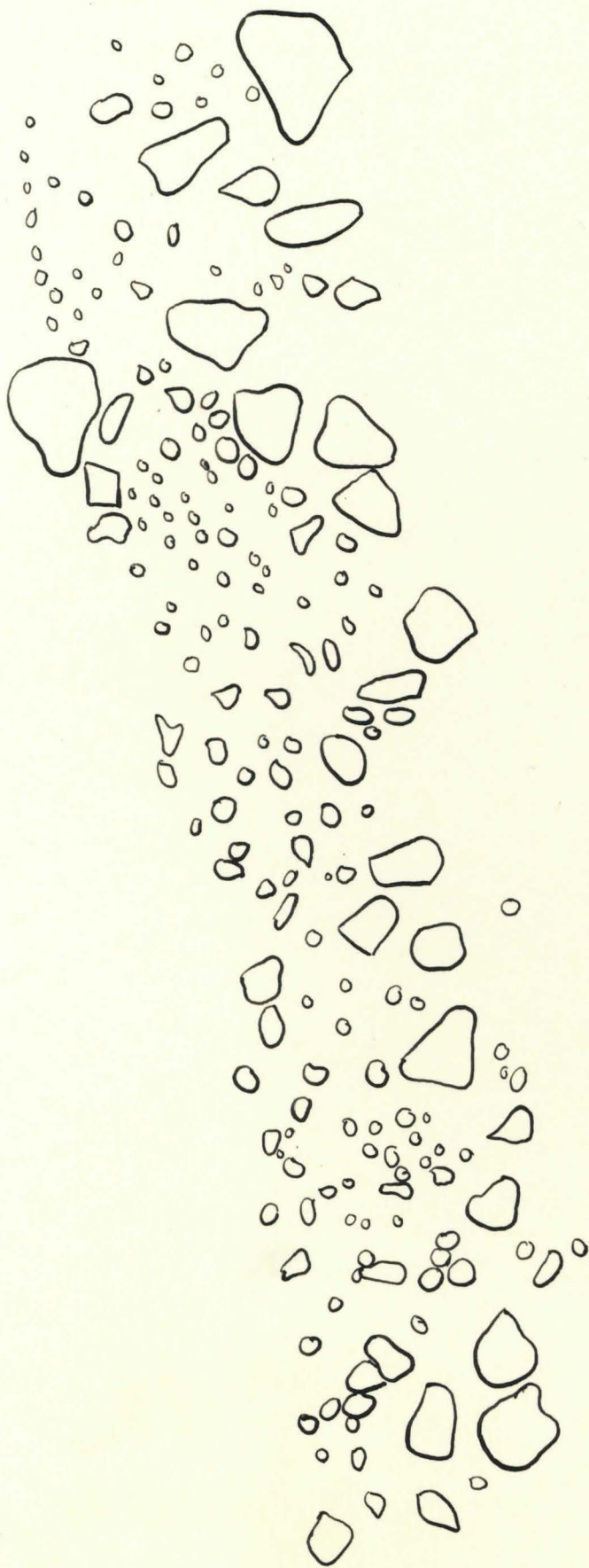
Kopioinut f. Voionmaan piir-
tämästä kartasta

Sikka Ojala.
v. 1940.

Kartta n: V

mittakaava 1:50

Vana ja vesi

Tyrväntö.

Suotaala.
Anttila.

Röykkiöt Katinkiven
pellolla.

✕ koekäiväus

Kartta n: VI

piirt. Sirkka Ojala
v. 1940.

mittakaava
1:1000

Katinkivi.

Uima
huone

Lafo

Auto
talli
(kyläseuraksi)

Viereinen autotalli on S. Palsin
1914 mainitkema riikki ja
yllä ovat neljä ensimmäistä
sarkaa. JS 23/987

Tyrväntö Klisiin
Tie
Kämeen Linnaan

Jälj. k. a. o. k.

Tyrväntö

Lahdentaka

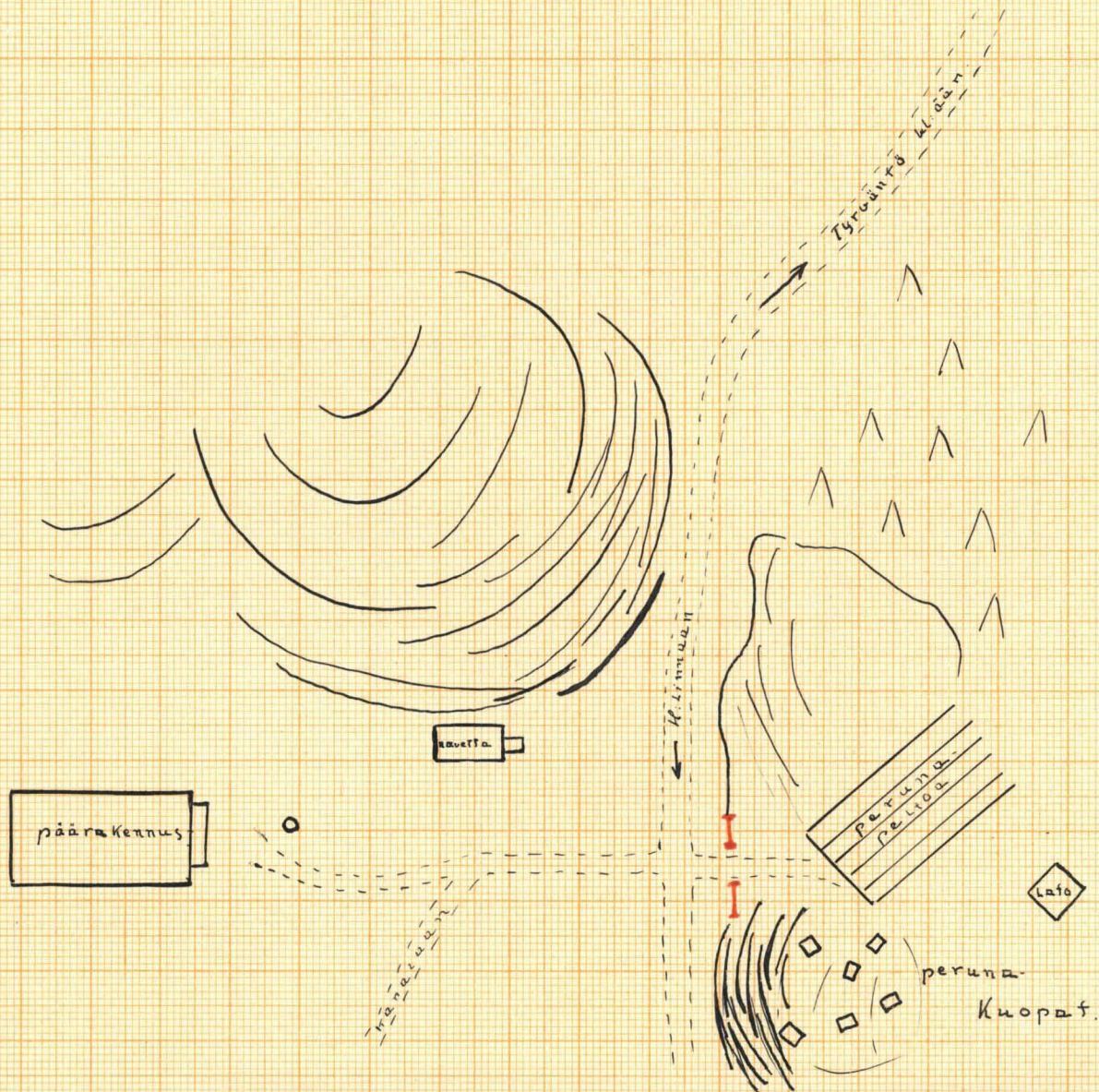
Takeensuunmäki

„Hautapöytä”

Kartta n° VII

piirt. Sirkka Ojala

mittakaava 1:1000

Jää. län. o. oite.

Tyrväntö.

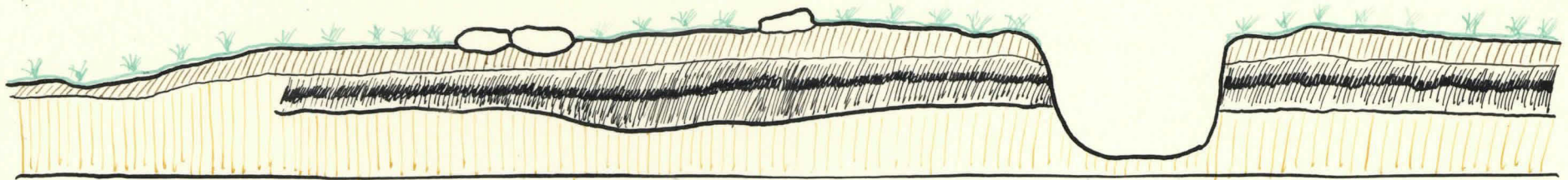
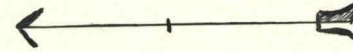
Lahdentaka.

Tokeensuu.

Tokeensuunmäki.

Kartta n: VIII

piirt. Sirkka Ojala
v. 1940.

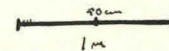

tie Tyrväntöön (KL)

tie Hämeenlinnaan

mittakaava 1:50

1m

Tyrväntö

Lepaa.

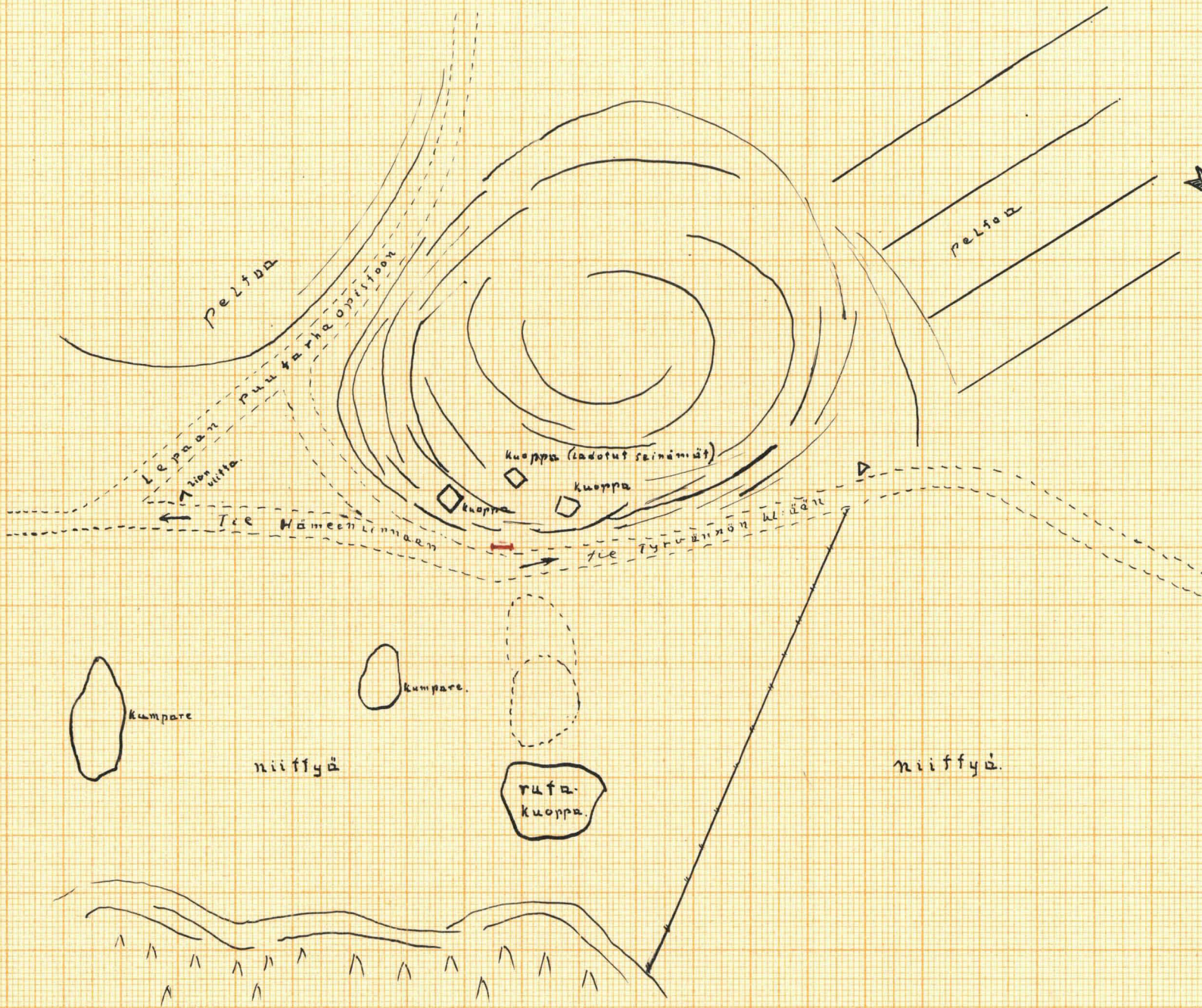
Väärämännymäki.

Hautauspaikka.

Kartta n: IX

piirt. Sirkka Ojala
v. 1940.

mittakaava 1:1000

Jälj. lsh. a. o. lsh.

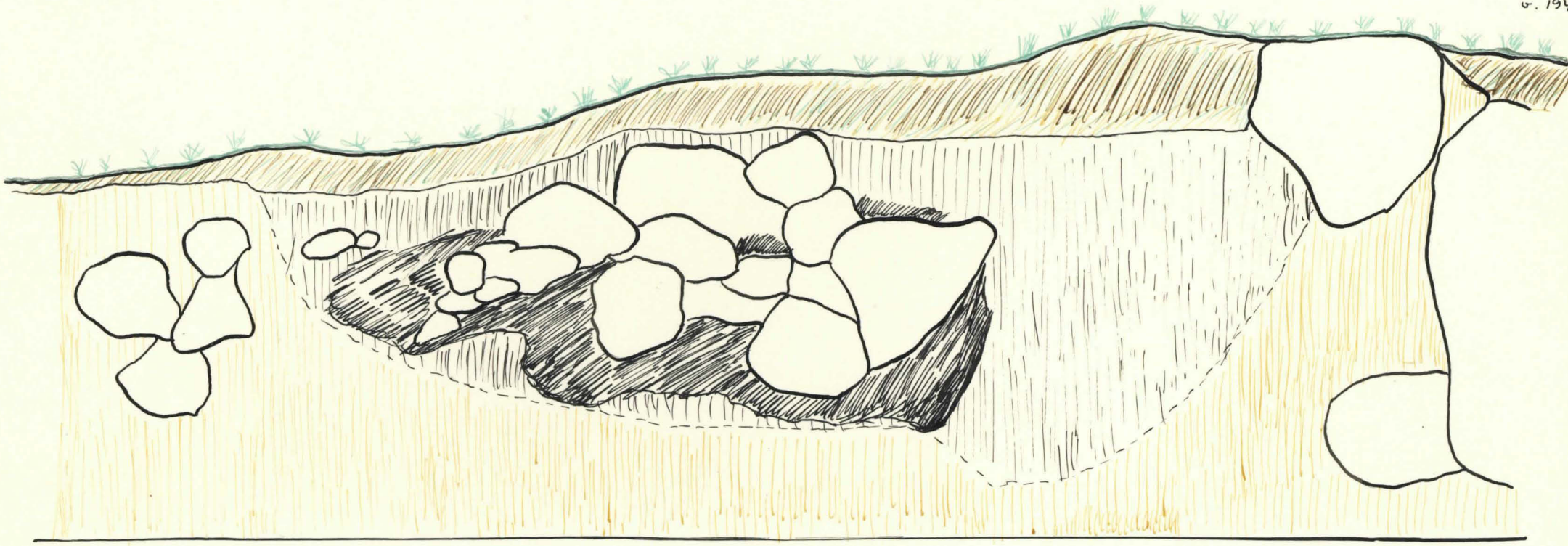
Tyrvääntä.

Lepää.

Väärämännynmäki
Haudanprofiili.

Kartta n: X

piirsi. Siikka Ojal
v. 1940

Hämeenlinnaan ← Tie Tyrvääntään (kl) →

mittakaava 1:10

Tyrvääntö.

Suontaka.

a'an

Ote Suontakan kartasta.

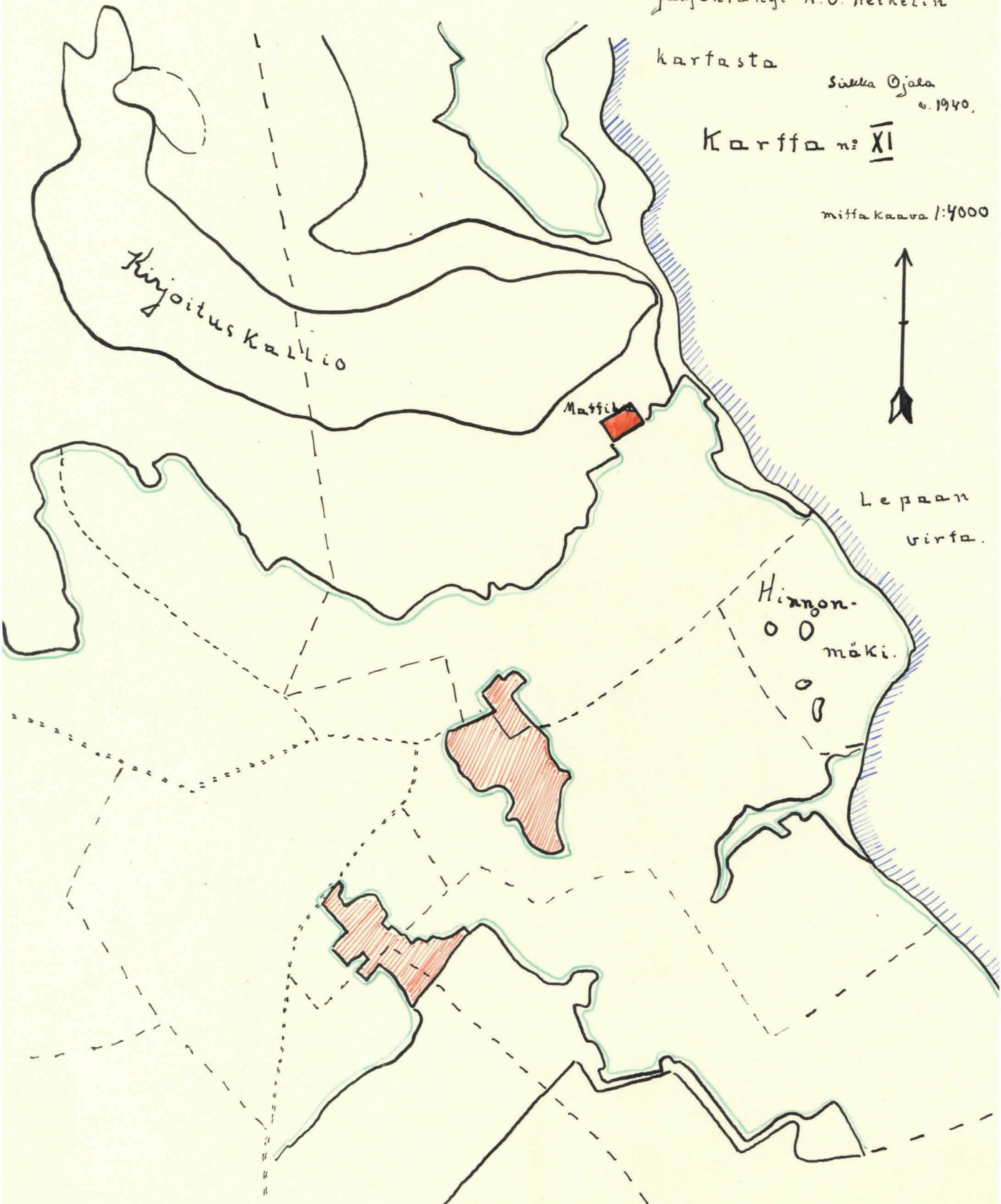
Jäähentänyt A.O. Heikelin

kartasta

Sielka Ojala
v. 1940.

Karffa: XI

mittakaava 1:4000

Tyrvääntä

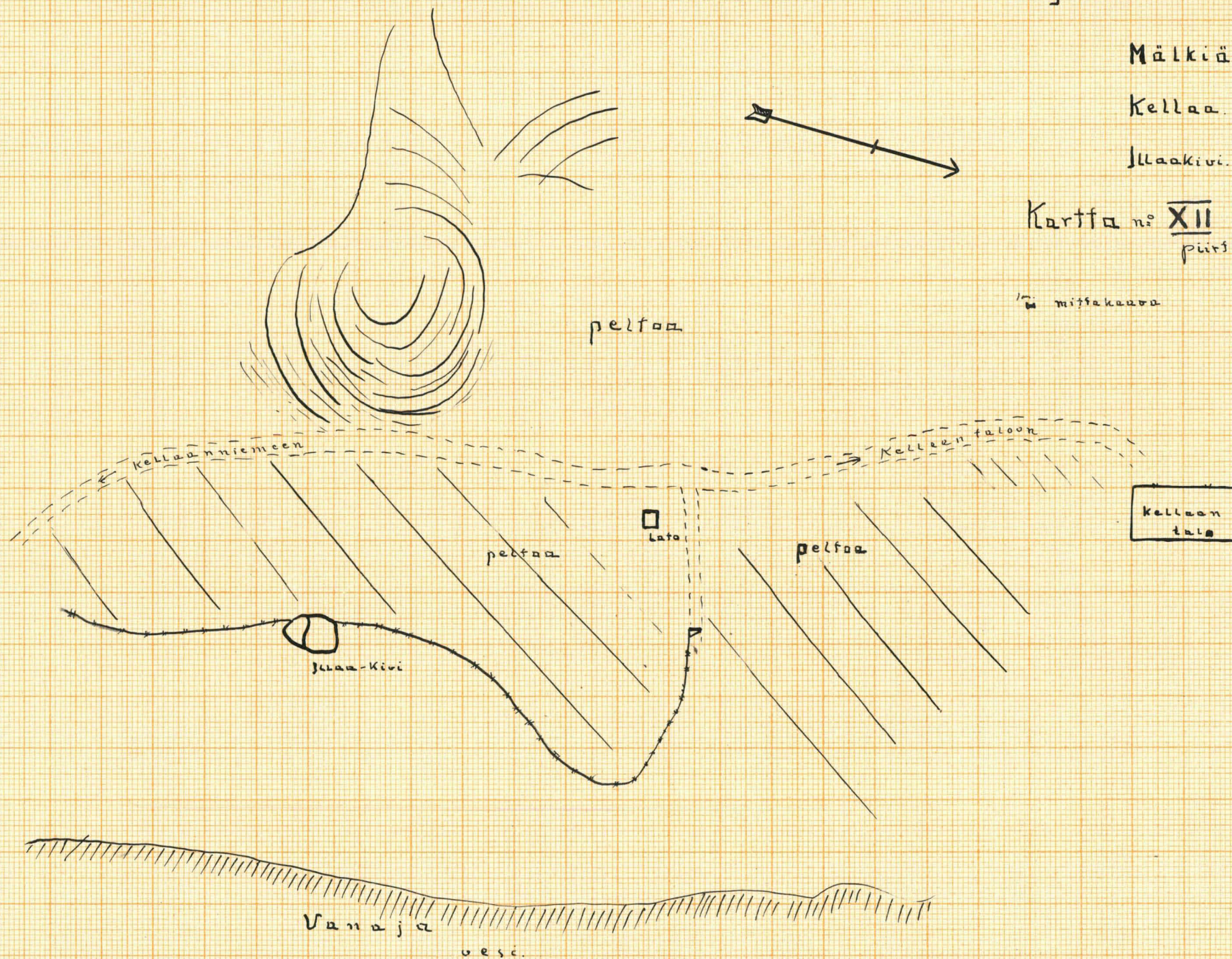
Mälkiäinen.

Kellaa.

Jlkaakivi. Uhrikiivi
n:o 1:1000

Kartta n:o XII
piirsi. Sirkka Ojala.
a. 1949.

mittakaava

Tyrväntä.

Mälkiäinen.

Kellaa.

Uhrikiivi n° 1:50.

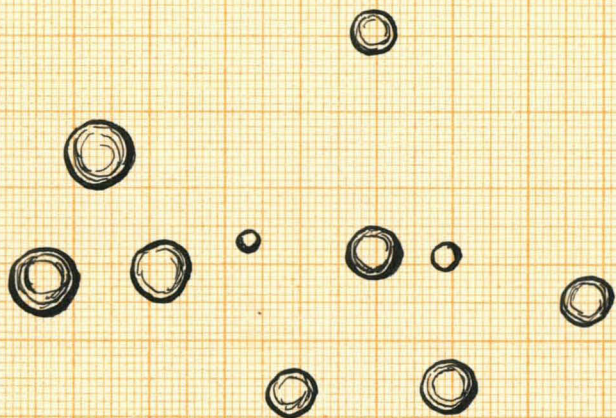
Kartta n° XIII a

piirt. Siikka Ojala.

v. 1940.

mittakaava
1 m

Kuoppien pölytyös on sekä valokuvassa
että kuvien paljapölytyös alvää eri-
lainen!?

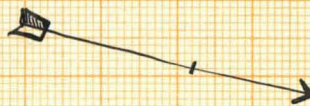
Tyrvämä

Mälkiäinen.

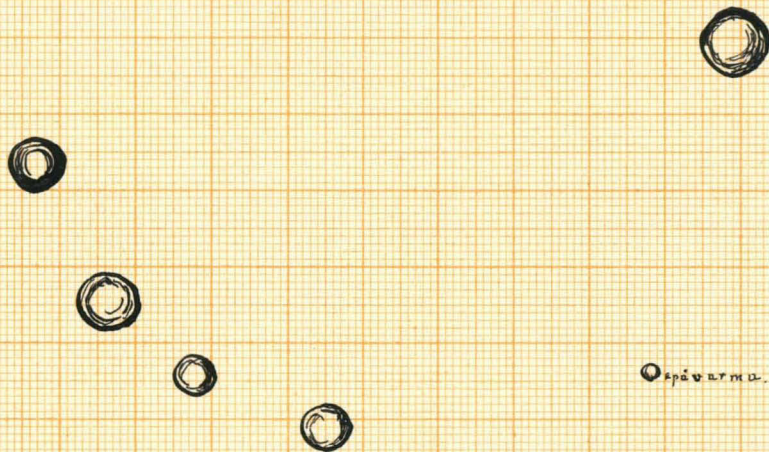
Kellaa.

uhrikivi n° 1: kuopat.

Karffa n° XIII 6
pölyt. Sukka Ojala.
v. 1940.

mitta kaava 1:10.

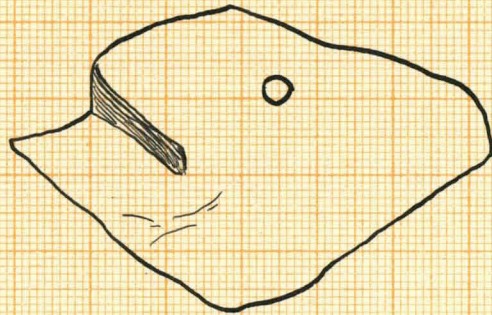
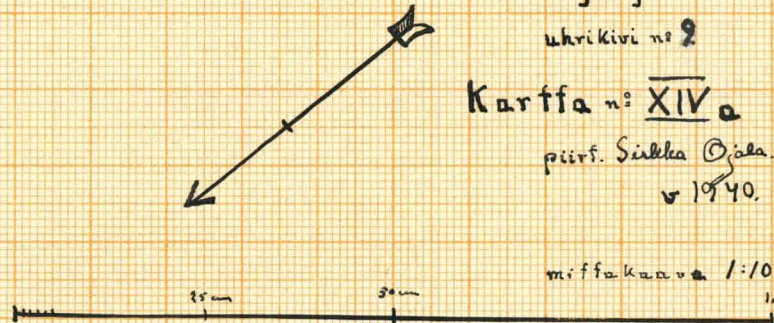
epävarma

Tyroäntö.

Retula.
Yli-Kartano
Myllymäki.
uhrikiivi n° 2

Kartta n^o XIV_a
piirt. Siikka Ojala.
v 1940.

mittakaava 1:10

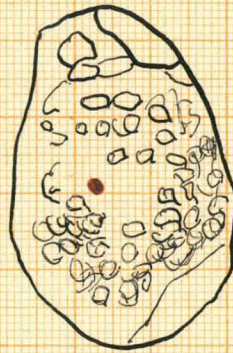
Tyroäntö

Retula.
Yli-Kartano
Myllymäki.

Kaapän keskellä
oleva uhrikiivi
n° 9.

Kartta n^o XIV_b
piirt. Siikka Ojala.
v 1940.

mittakaava 1:1000

Uhrikiivi n° 7

Tyrvääntä.

Refula.

Yli-kartano.

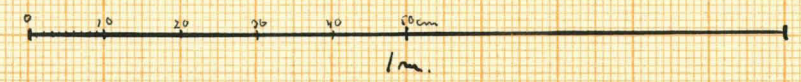
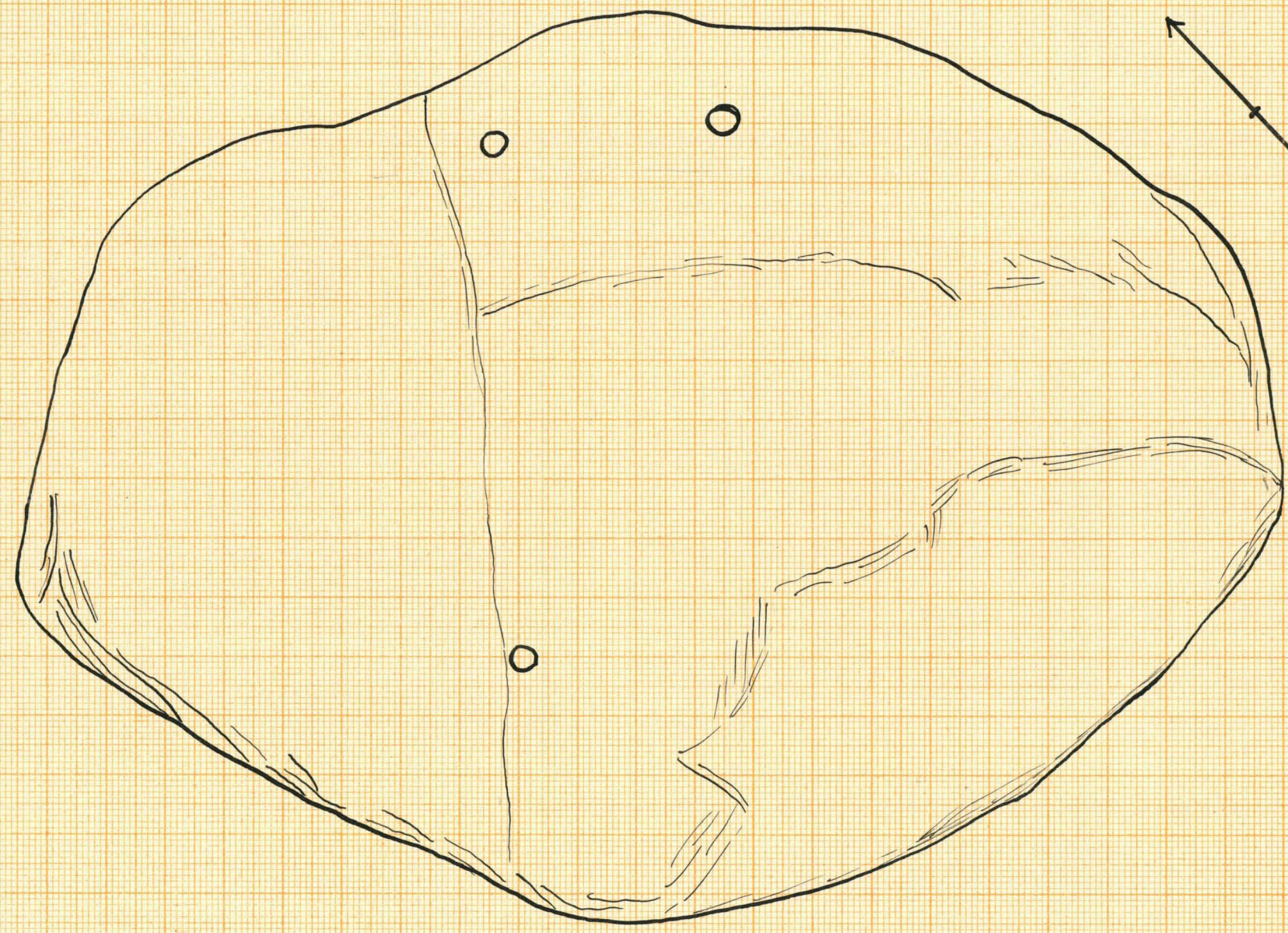
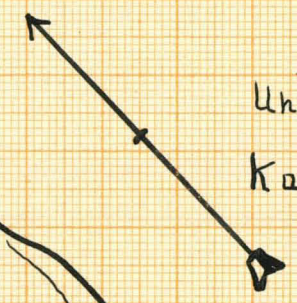
Myllymäki.

Uhrikiivi n: 10

Kartta n: XV

piirt. Siekka Ojal
n. 1940.

mitta kaava 1:10

Tyrväntö

Retula.

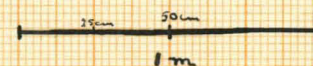
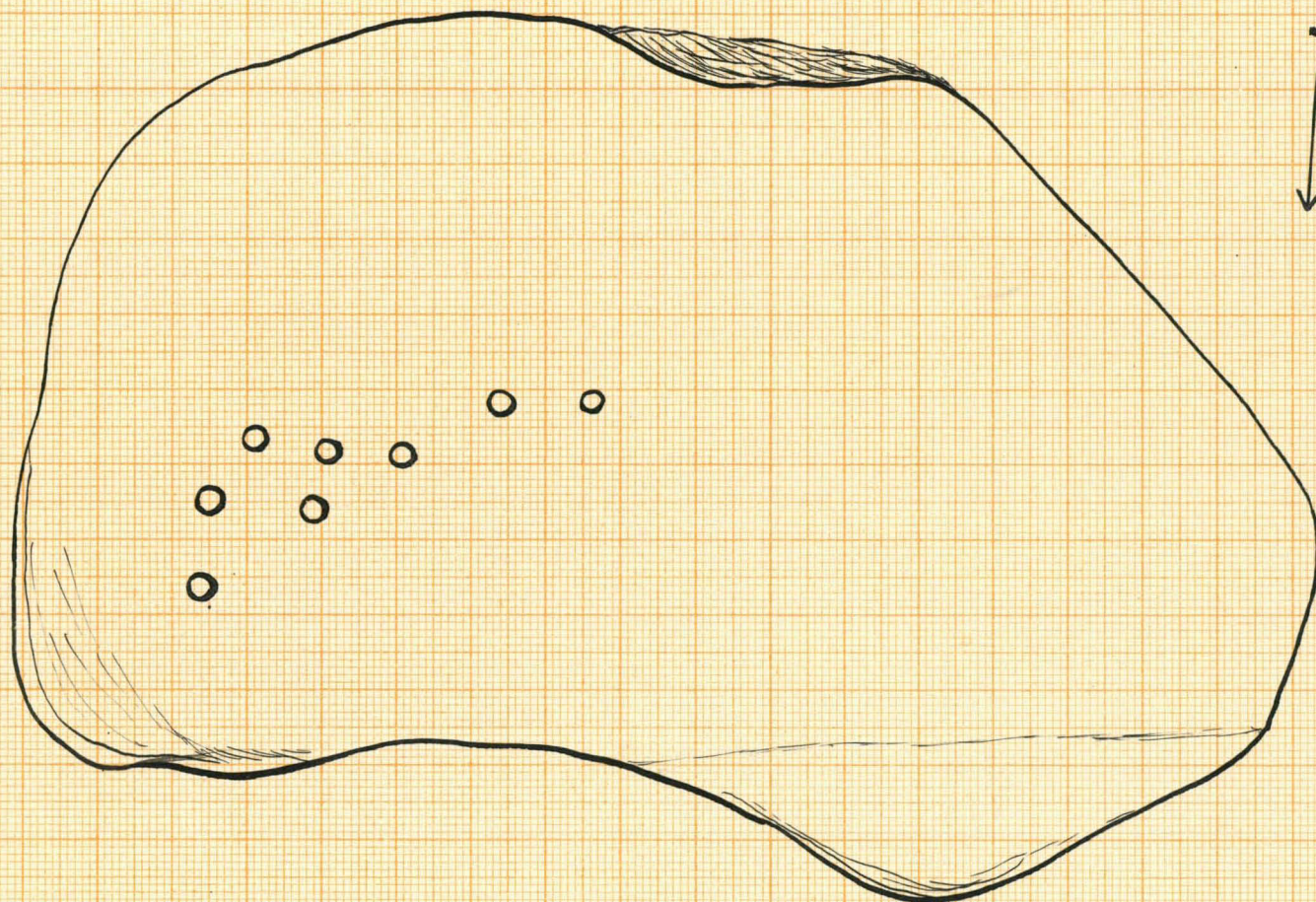
Ali-Kartano.

Myllymäki.

Uhrikivi n:o 11.

Kartta n:o XVI

piirt. Sirkka Ojala
v. 1940.

mittakaava 1:25.

Tyrväntö.

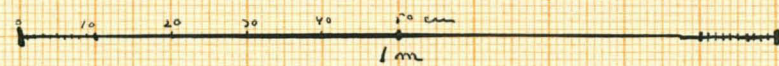
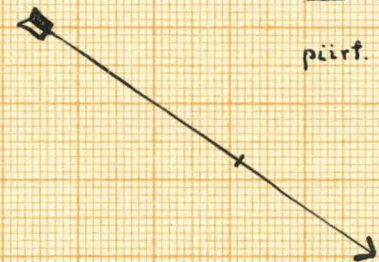
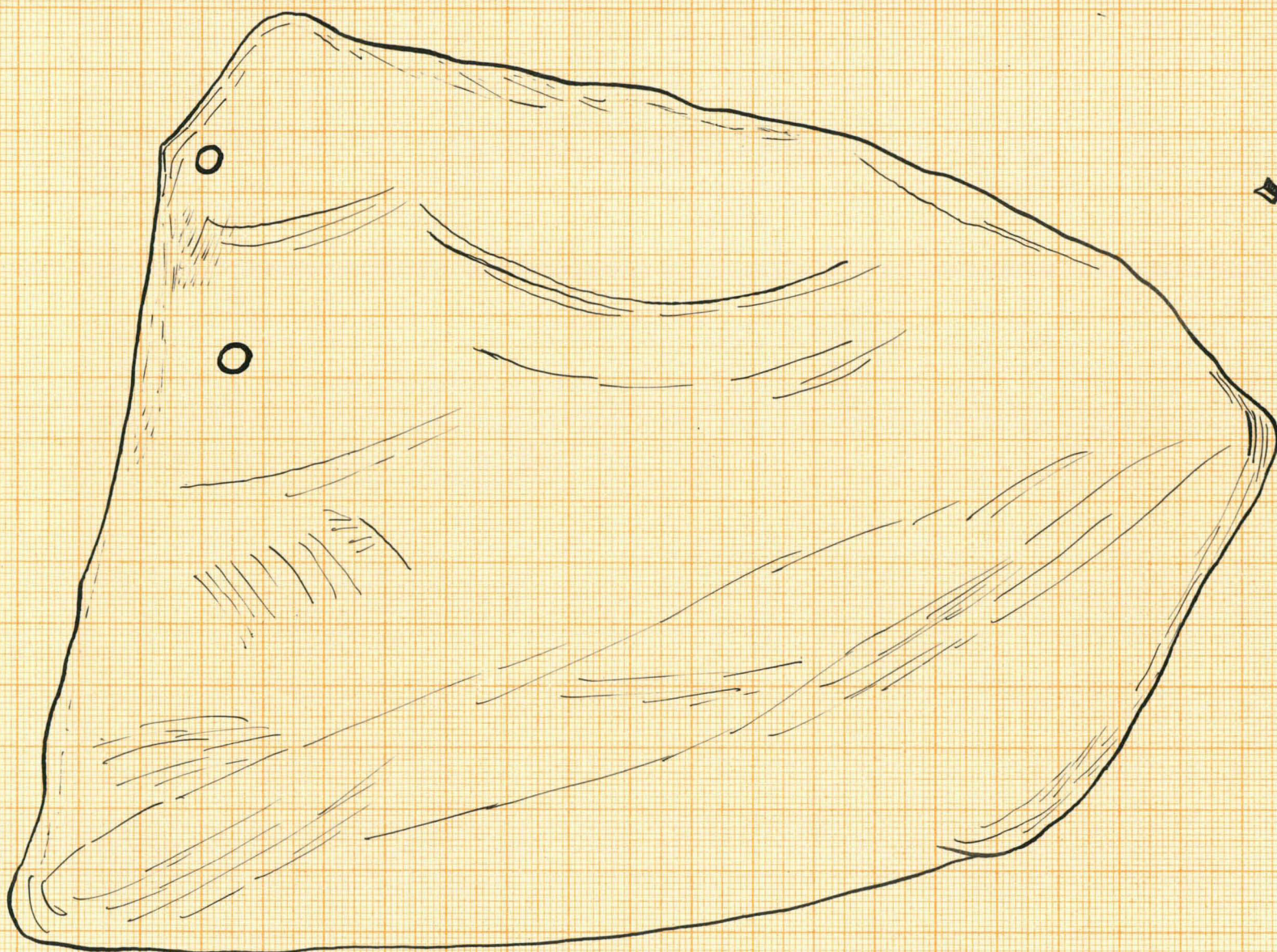
Refula.

Ali-kartano. Myllymäki.

Uhrikivi n: 12.

Kartta n: XVII mittakaava 1:10

piirt. Sirkka Ojala.
v. 1940.

Tyrvääntä.

Retula.

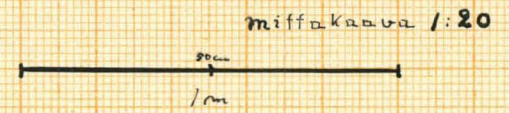
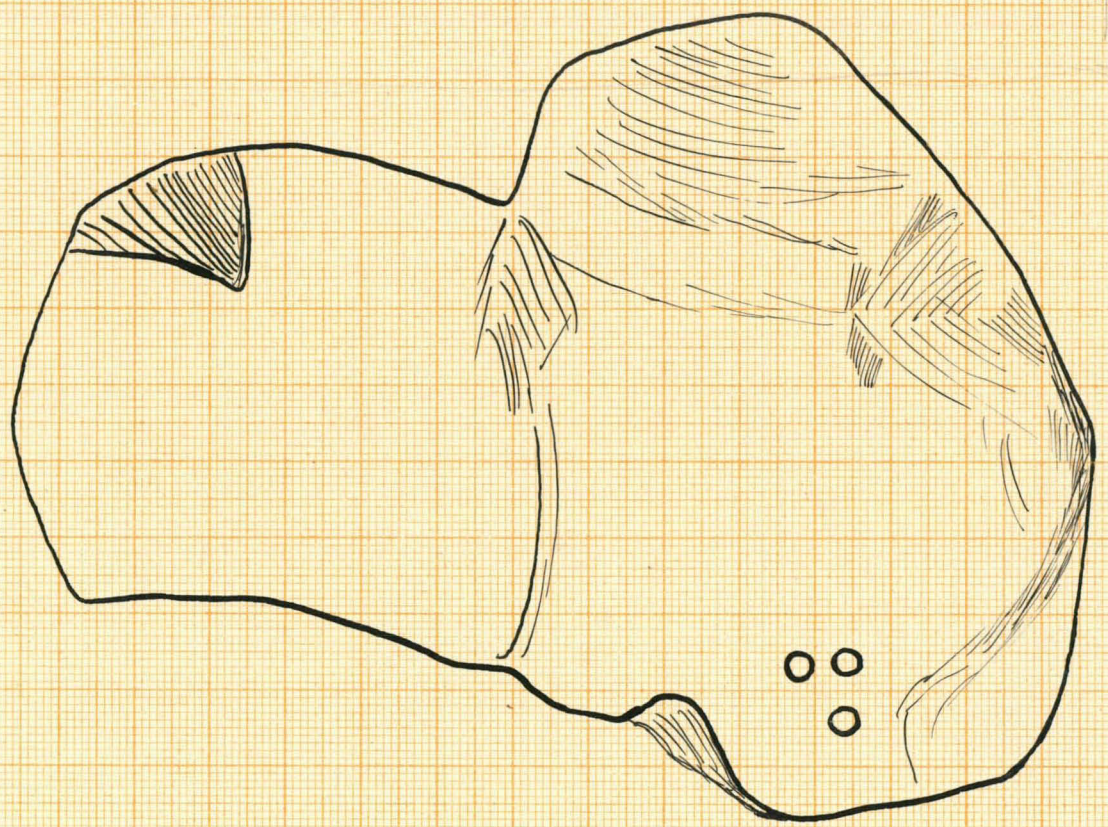
Ali-kartano

Myllymäki.

Uhrikivi n:o 13.

Kartta n:o XVIII

piirt. Sirkka Ojala.
a. 1940.

Tyrvänä.

Retula.

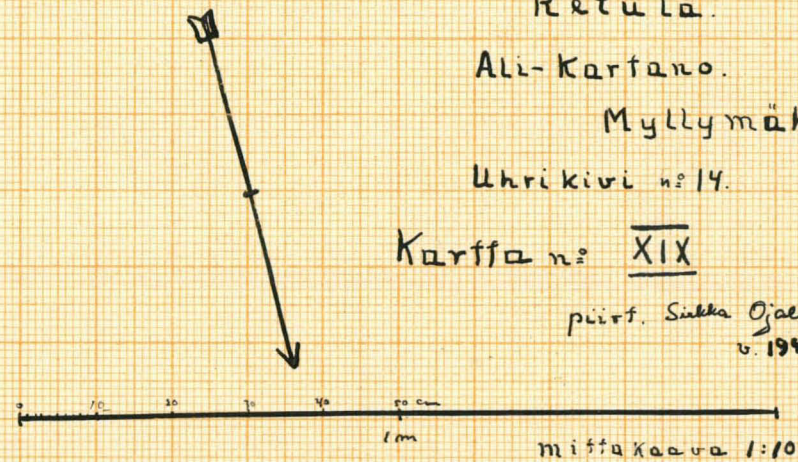
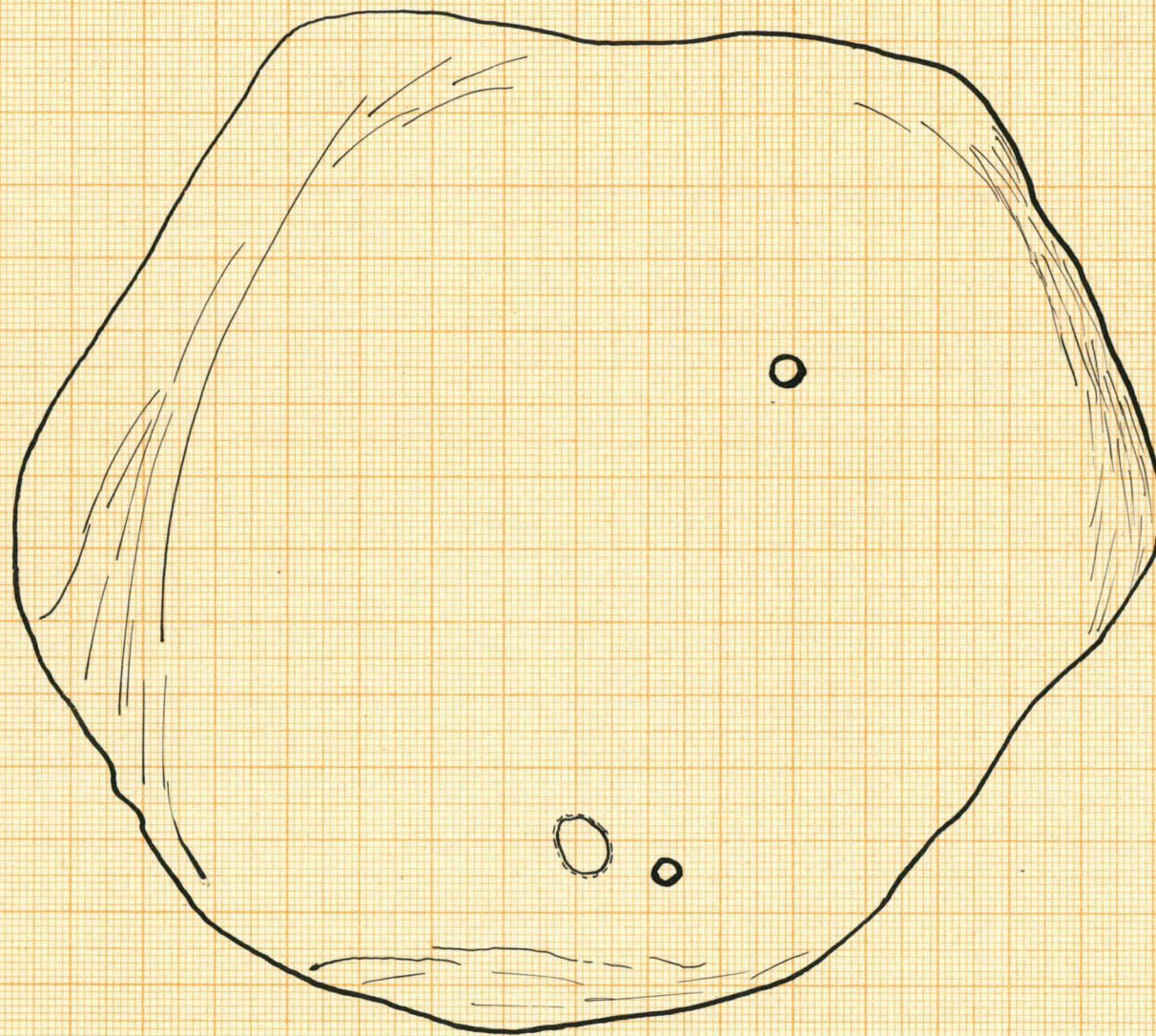
Ali-kartano.

Myllymäki

Uhrikiivi n: 14.

Kartta n: XIX

piirt. Siikka Ojala.
v. 1940.

Tyrvääntä.

Valteen kylä.

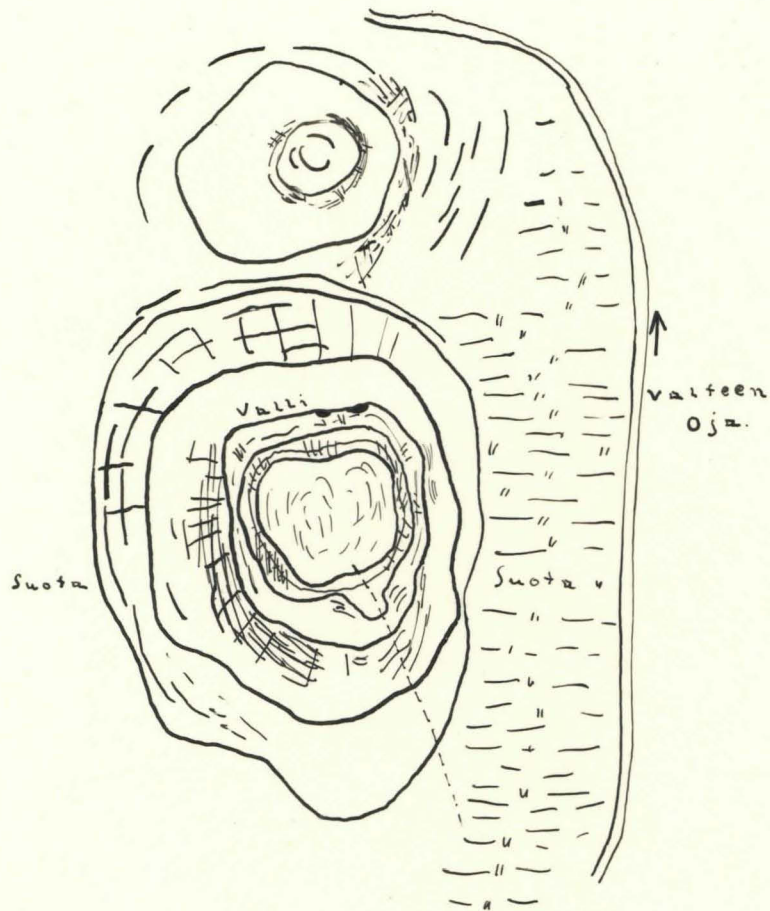
Lippilinnanmäki.

Jäljentänyt J. Voionmaa
piirtämästä kartasta

Sirkka Ojala
n. 1940.

Kartta n. XX

mittakaava 1:100

Tyrvääntö.

Mälkiäinen.

Kellaanniemi.

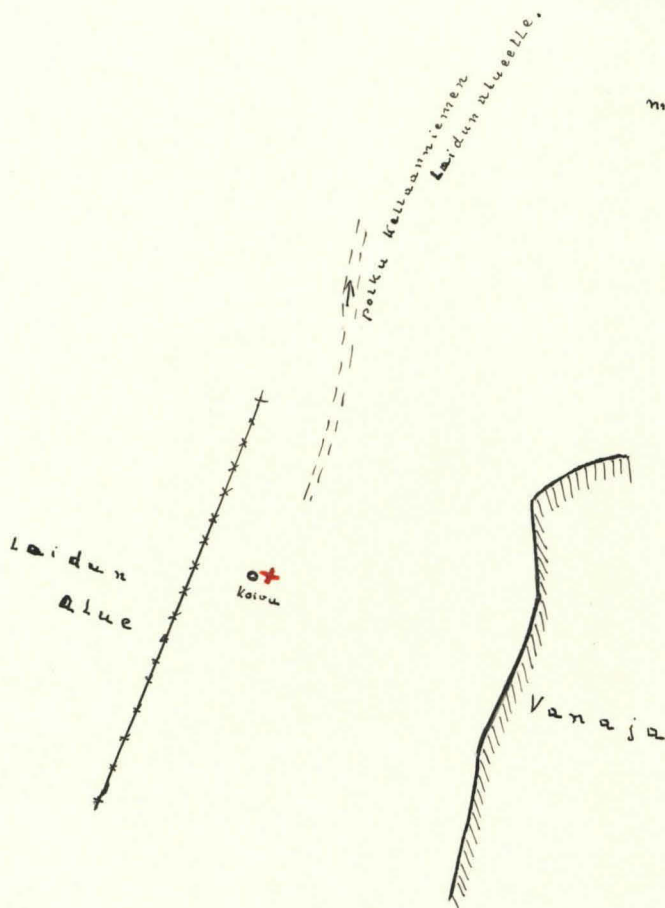
"Lappalaiskodan"
perusta. ✕

Kartta n: XXI

piirt. Sirkka Ojala.

6. 1940.

mittakaava 1:1000

Tyrväntö.

Suotaala.
Mattila.

Tapaninkallion röykkiöt

Kartta n: XXII

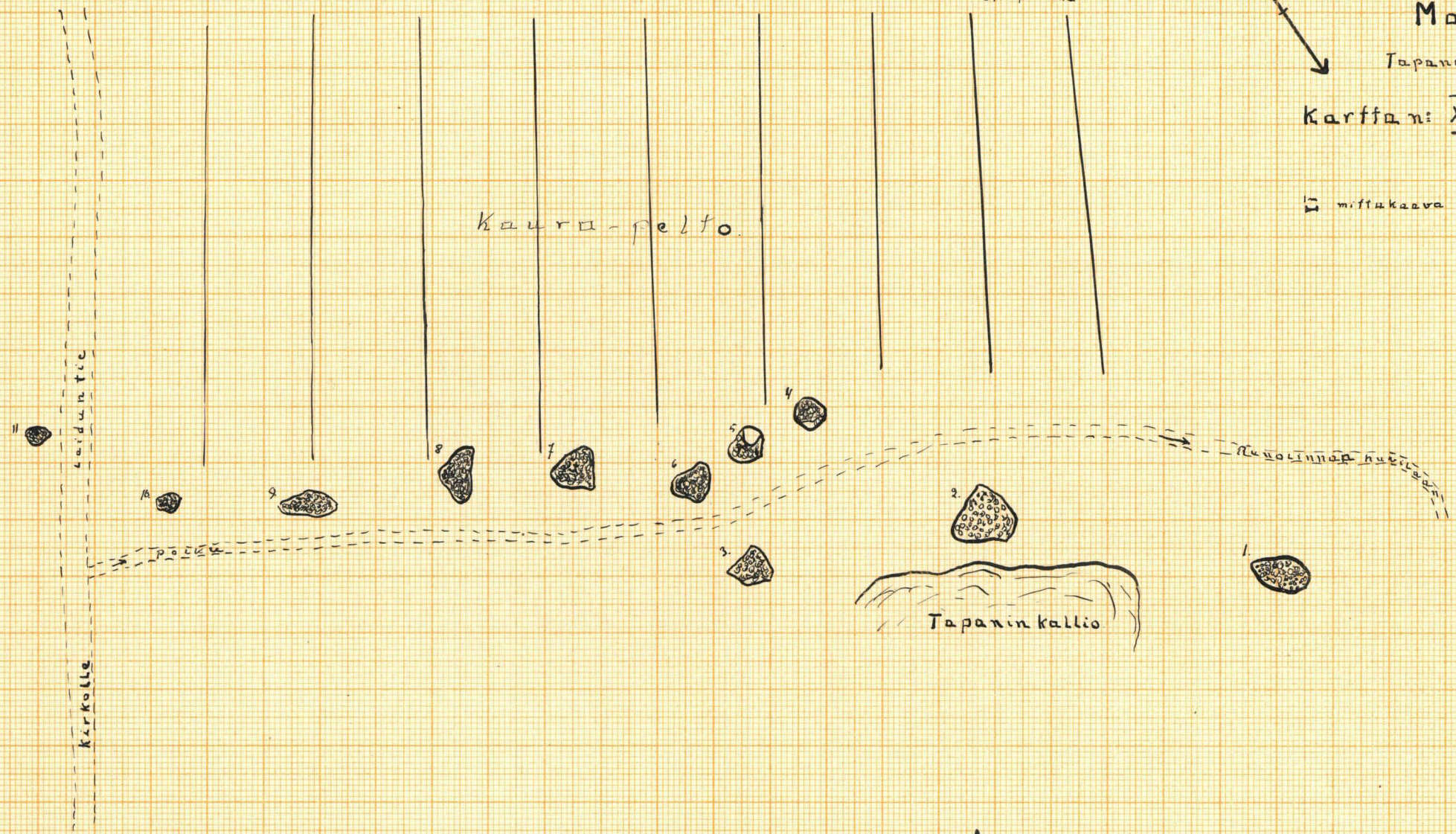
piirt. Sirkka Ojala
v. 1940.

mittakaava 1:500

x valokuva ni
otto paikka

Kaura-pelto.

kirjko

Tyrväntö.

Monaala.

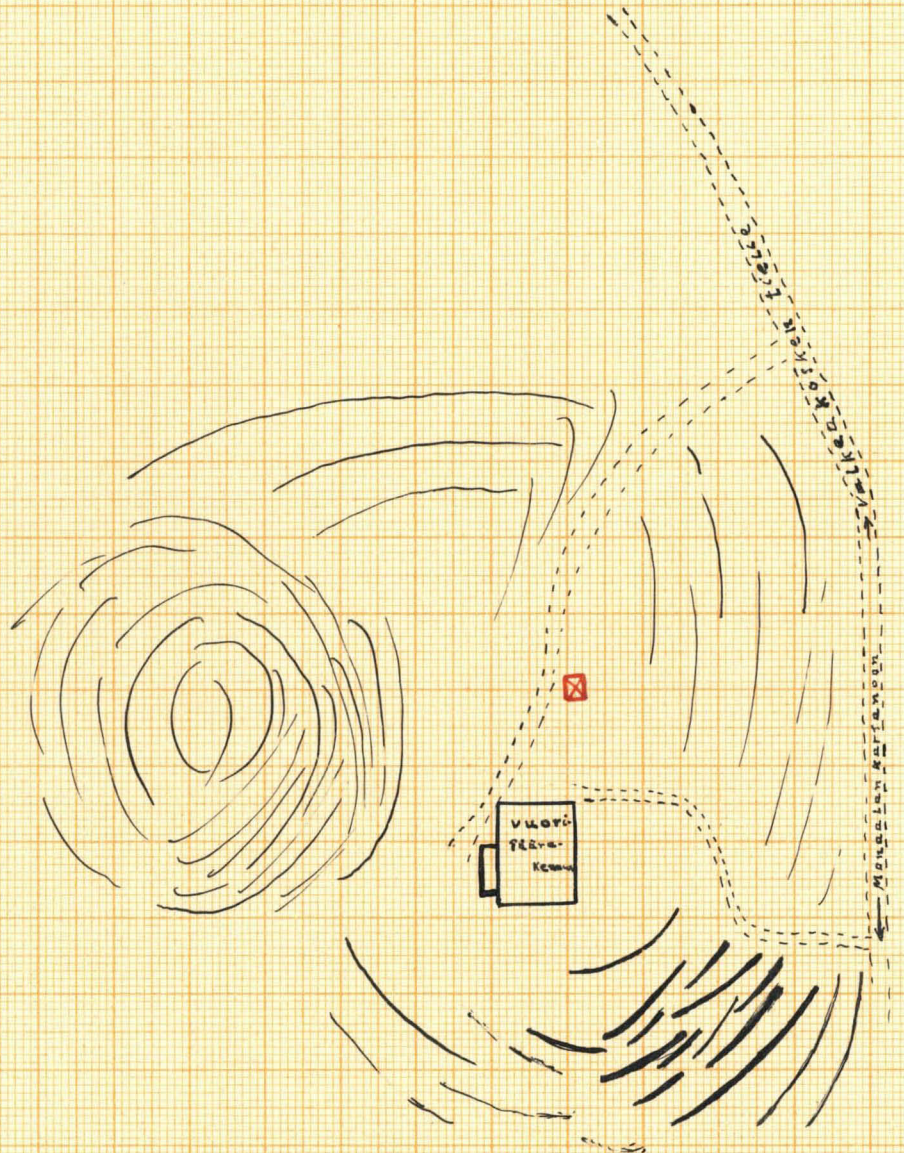
Vuori.

Kiveys turpeen alla. ☒

piirt. Sirkka Ojal.
v. 1946.

Kartta n: XXIII

mittakaava 1:1000

V A L O K U V I A .

Stip. työ. 1940.

Sirkka ojala.

A.

8957. (1)
1. Piilosaari. Hioinkivet.
Valok. A. Ayräpää

8958. (1)
2. Retula. Myllymäki, Kantarann-
niemi, edessä uulini.
Valok. A. Ayräpää

Sirkka Ojala.
1940.

B.

3. Retula, Myllymäki, ^{8267. (9)}
Kiettarankallio.

Valok. A. Ayräpää

Sirkka Ojala.
1940.

C.

4, 5

Suotaala, Mattila, Antialanniemi, Hautaraunioita.

~~7846-7~~ 7847-48

Valok. S. Nyrpää.

Sirkka Ojala.
1940.

D.

Tyrnävä

1.
↓

Katinkivi.
↓

3.
↓

2.
↓

7.
↓

6.
↓

4.5.
↓

6. Suotaalan kylä, Anttilan talo, Katinkiven pelloin kaluisto. Röykkiöt n:1-7. 12933 a, b.

Sirkka Ojala.
1940.

Tyrväntö.

7. Lahdentaka, Tokeensuu. Kalmisto. 12934.

8. Lepaa, Väärämännymäki. Kanta. 12936.

Tyrnävä.

12935.

9. Lepaa, Väärämännymäki. Kanta.

12937.

10. Lepaa. Hautausmaa Kappelin
ympäriellä.

G.

Tyrväntö.

11. Lepaa, Kappeli.

Sirkka Ojala.
1940.

H.

Tyrräntö.

Ilmakivi.
↓

12. Mälkiäinen, Kellaa, ukrikivi nr. Ilma-kivi.

12938 a, b.

Sirkka Ojala.
1940.

Tyrnävä.

12939
13. Mälkiäinen, Kellaa, Ilmaakivi.

12940.
14. Mälkiäinen, Kellaa, Ilmaakivi.

J.

Tyrräntö.

↓
n: 10.

12941.

15. Retula, Yli-Kartano, Myllymäki.
Uhrilivi n: 9 ja 10.

12942.

16. Retula, Yli-Kartano, Myllymäki.
Uhrilivi n: 10.

K.

Tyrnävä.

17. Retula, Ali-Kartano, Myllymäki. Uhrikinot n: 11, 12 ja 13. ^{12947 a, b.}

Sirkka Ojala.
1940.

Tyrväntö.

12943.
18. Retula, Ali-Kartano,
Myllymäki. Uhrilivi n° 11.

12944.
19. Retula, Ali-Kartano, Myllymäki
Uhrilivi n° 12.

Tyrnävä.

20. Retula, Ali-Kartano, Myllymäki.
Uhrilampi n:o 13

21. Retula, Ali-Kartano, Myllymäki.
Uhrilampi n:o 13

Tyrnävä.

22. Retula, Ali-Kartano, Myllymäki.
Uhrilivi n:o 14. 12948.

23. Suontaka, Käräjämäki.
10165.7
foto P. Maa

Tyrväntö.

24. Mälkiäinen, Kellaanniemi.
 "Lapin kodan perusta." 12949.

25. Mälkiäinen, Kellaanniemi.
 "Lapin kodan perusta". Taustalla rehtori
 Valneen huvila. 12950.

Tyrantö.

26. Monittula, Äijälä, "Lapinraunioita." 12951.

27. Monittula, Äijälä, "Lapinraunioita." 12952.

Tyrnävä.

12953.

28. Lurin kylä. Eskola, "Lapinmaunioita".

Sirkka Ojala.
1940.

R.

Tyräntö.

12954 a, b.

19. Suolaala. Tapaninkallion juurella olevat röykkiöt.

Sirkka Ojala.
1940

Tyrnävä.

12955.

30. Suolaala. Pappilanniemi. Valli.

12956.

31. Suolaala. Pappilanniemi. Valli.

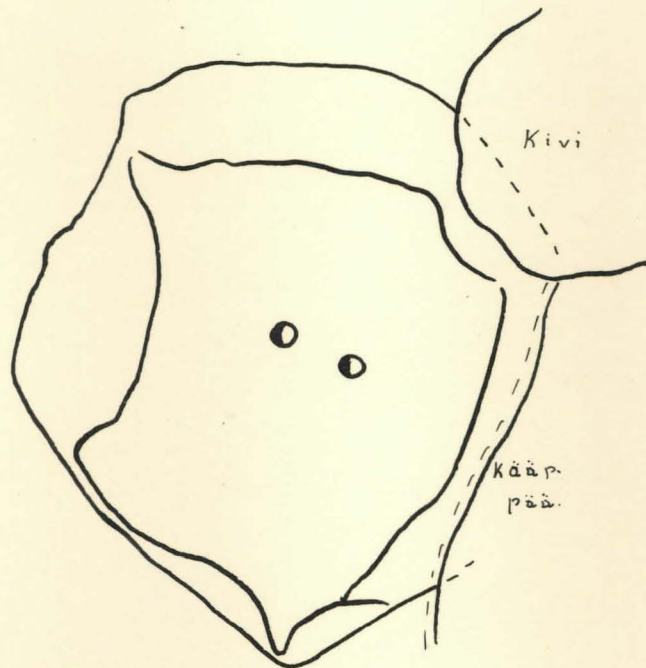
P I I R R O K S I A.

Stip. työ. 1940.

Sirkka Ojala.

A.

Tyrväntö.

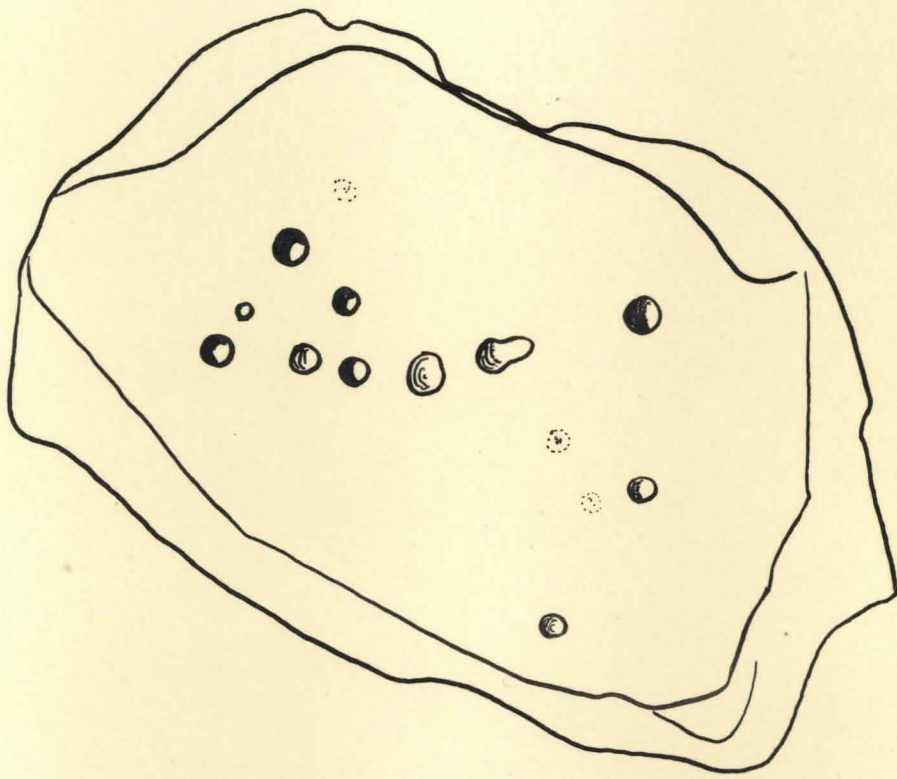

Kopioinut prof. A. Hyrnpään
piirroksesta
Sirkka Ojala.
1940.

1. Uhrikivi, n: 2, Retulan saaren Yli-Kartanon
Myllymäellä.

Sirkka Ojala.
1940.

Tyrvääntö.

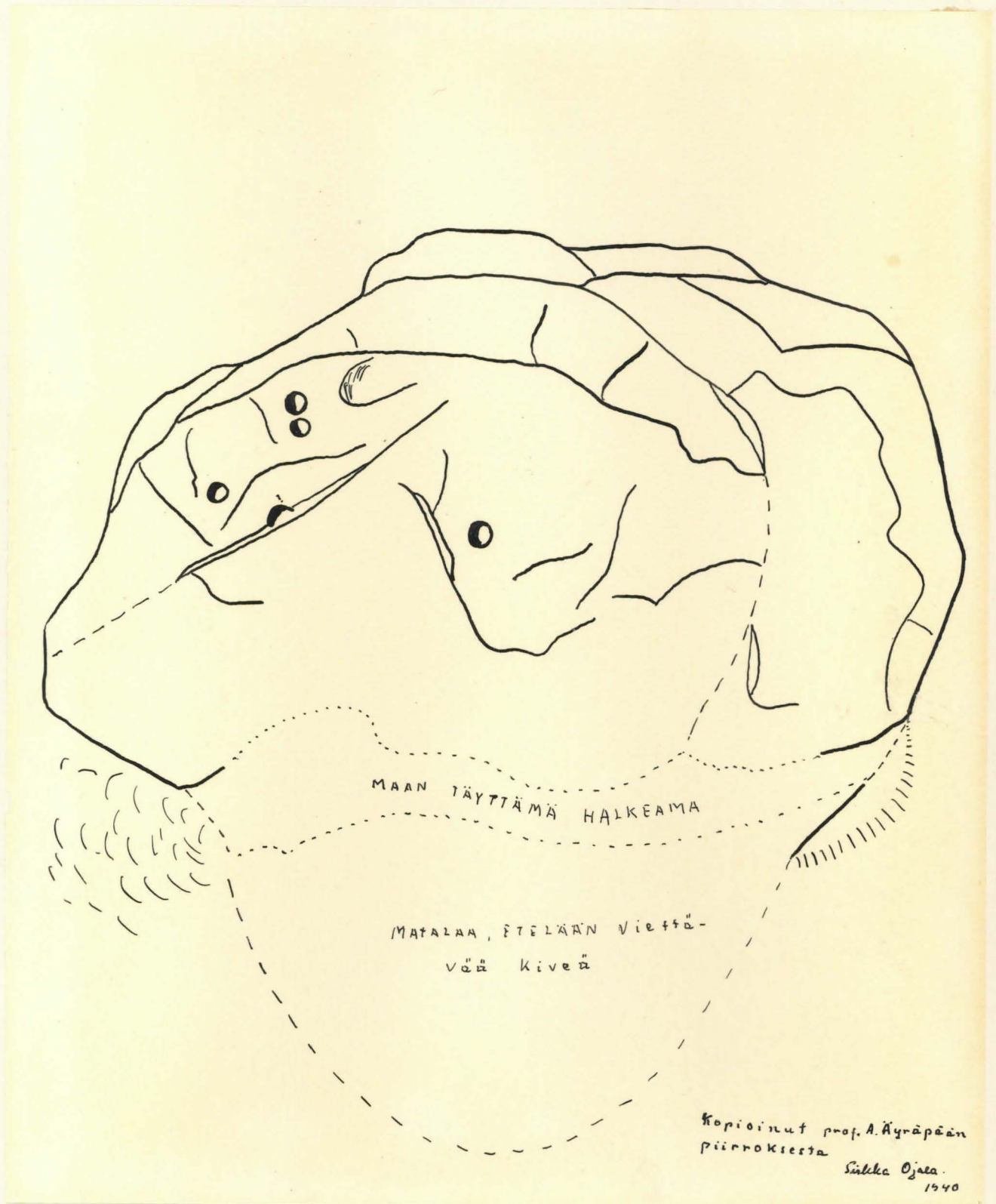
Kopioinut prof. A. Kyrönpään
piirroksista.
Sirkka Ojala,
1940.

2. Uhrikivi, n:o 3, Retulan saaren, Yli-Kartanon
Myllymäellä.

Sirkka Ojala,
1940.

C.

Tyrväntö.

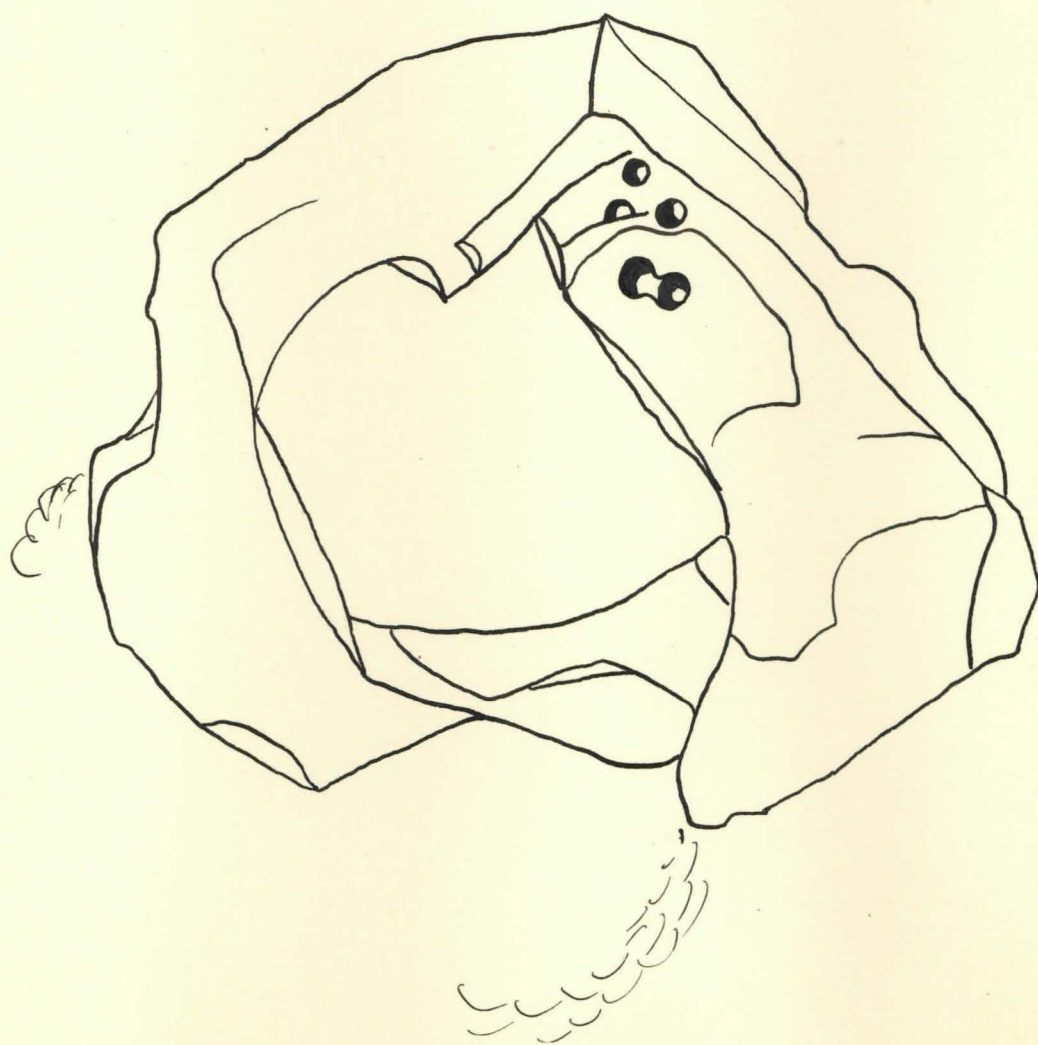

3. Uhrikivi n:o 5 Retulan saaren yli-kartanor Myllymäellä.

Sirkka Ojala.
1940.

D

Tyrvääntö.

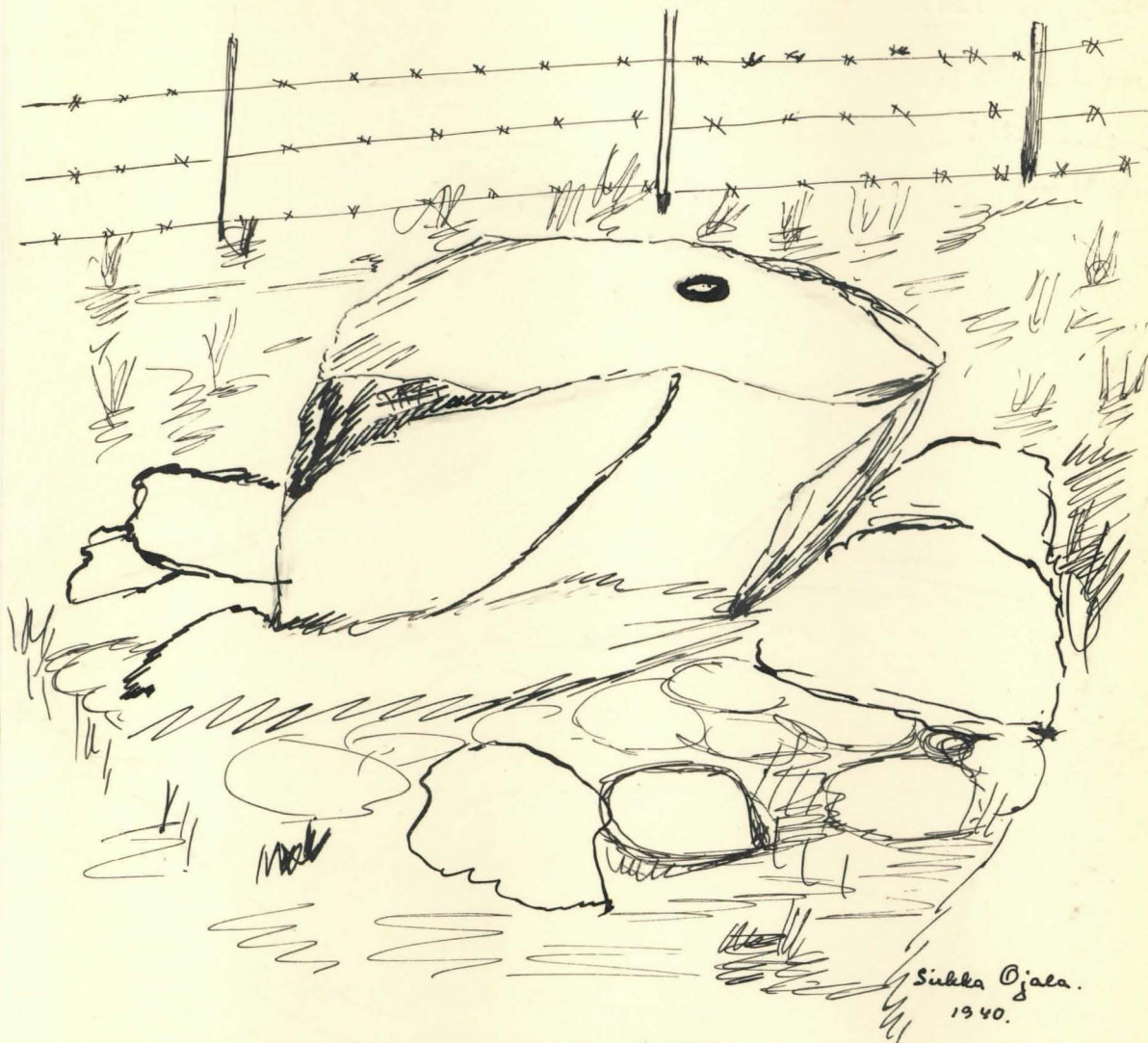

Kopioinut prof. A. Hyvärpään
piirroksista. Sirkka Ojala.
1940.

4. Ukrikivi n:o 6 Retulan saaren Yli-Kartanon
myllymäellä.

Sirkka Ojala.
1940.

Tyrvääntö.

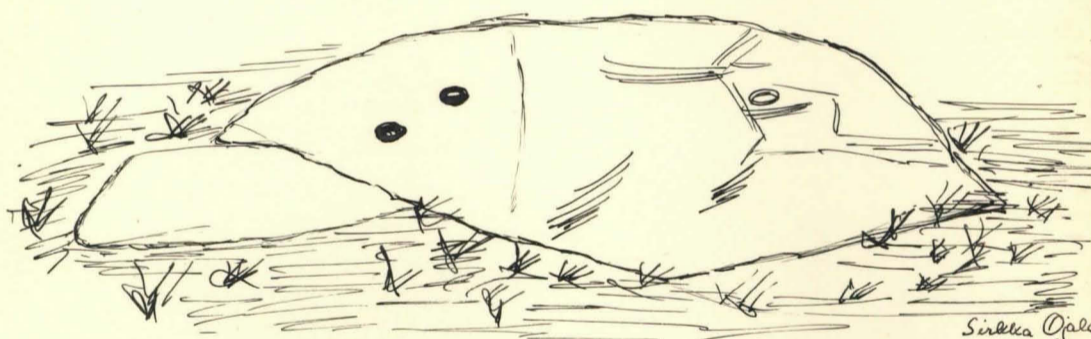

Sirkka Ojala.
1940.

5. Ukkilivi n:o 9 Retulan saaren, Yli-Kar-
tanon Myllymäellä.

Sirkka Ojala.
1940.

Tyrnävä.

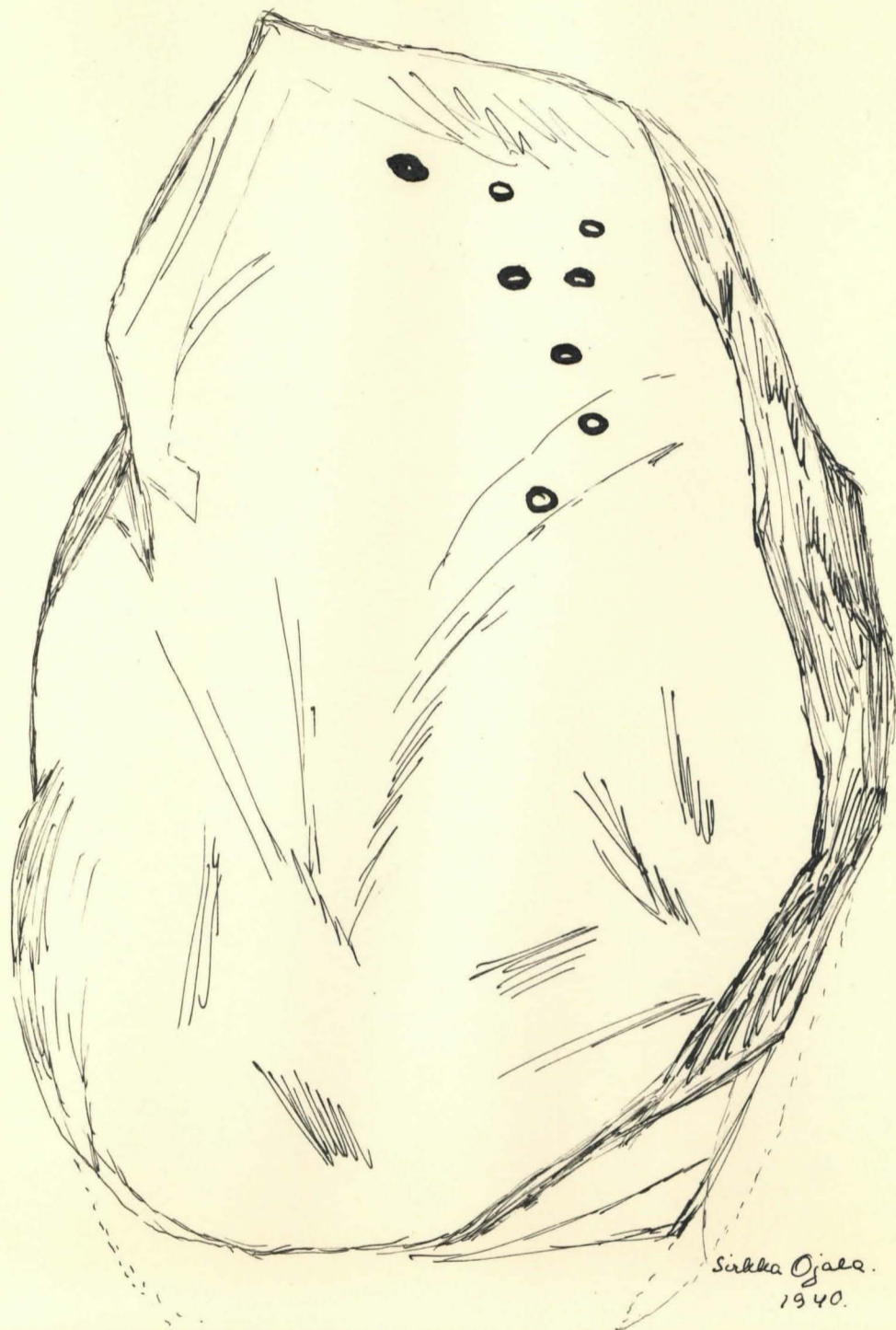
Sirkka Ojala.
1940.

6. Ukkikivi n:o 10 Retulan saaren, Yli-
Kartanon Myllymäellä.

Sirkka Ojala.
1940

G.

Tyrnävä.

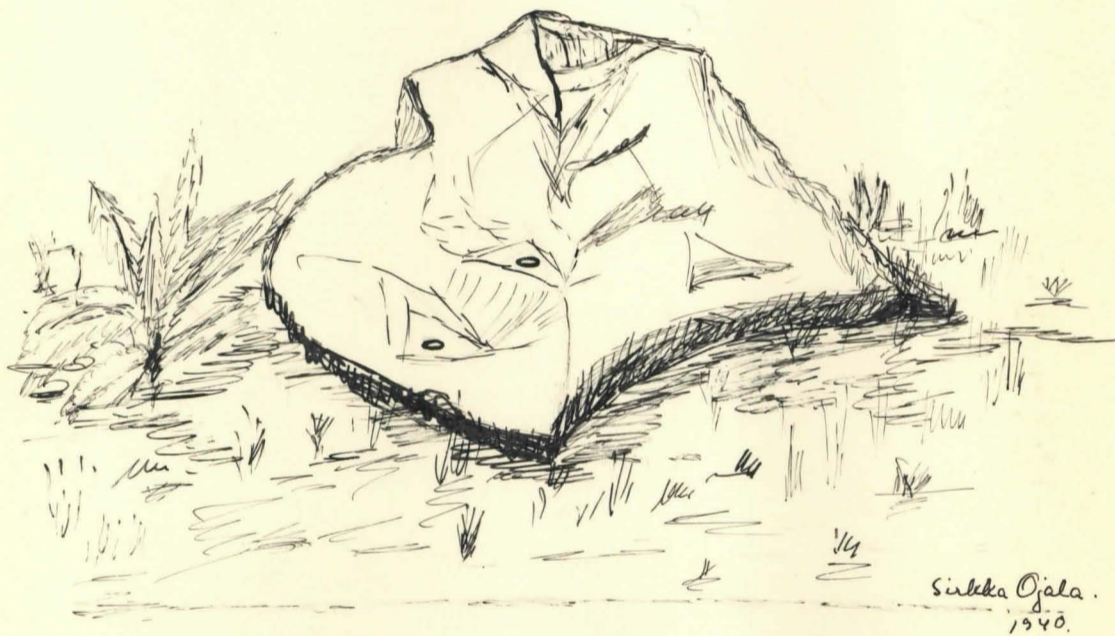
Sirkka Ojala.
1940.

7. Uhrikivi n:o 11 Retulan saaren Ali-
Kartanon Myllymäellä.

Sirkka Ojala.
1940.

H.

Tyrnävä.

8. Ukritivi n: 12 Retulan saaren Ali-
Kartanon Myllymäellä.

Sirkka Ojala.
1940.

J.

Tyrnävä.

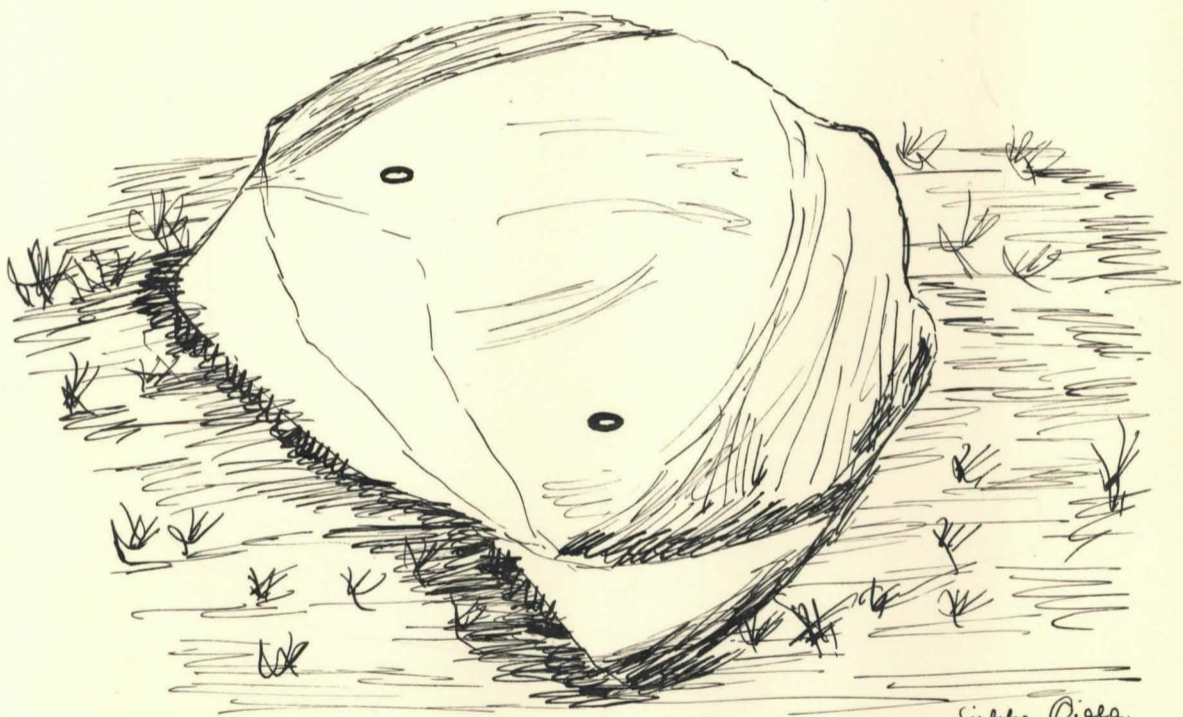
Sirkka Ojala.
1940.

9. Uhrakivi n:o 13 Retulan saaren
Ali-Kartanon Myllymäellä.

Sirkka Ojala.
1940

J.

Tyrnävä.

Sirkka Ojala.
1940.

10. Uhrikivi n:o 14 Retulan saaren
Ali-Kartanon Myllymäellä.

Sirkka Ojala.
1940.

Tyrnäntö.

11. Röykkiö (kivilatoemus) Retulan Kar-
keasaarella, Kotirannan palstalla.

Sirikka Ojala.
1940.